

Den 29. december 2023

Folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden
– en retlig vurdering af Kinas behandling af uighurerne i Xinjiang

Genocide and Crimes Against Humanity
– a legal assessment of China's treatment of the Uyghurs in Xinjiang

Navn: Mostafa Mohammadi
Fødselsdag: 14. november 1998
Studieretning: Cand.jur. (jura)
Vejleder: Ulrike Fleth-Barten
Antal anslag: 139.904

Abstract

In august 2022 the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights published a report in which it was assessed that China's treatment of the Uyghurs and other predominantly Muslim minority groups in Xinjiang may constitute international crimes, in particular crimes against humanity. Additionally, international NGOs and certain Western States have accused China of committing crimes against humanity and even genocide against the Uyghurs in Xinjiang. On the other hand, China has persistently rejected this international criticism as based on fabricated lies and misinformation. Therefore, the question this thesis seeks to answer is whether China's treatment of the Uyghurs in Xinjiang constitutes genocide or crimes against humanity, and if so, how these crimes can be prosecuted or addressed in another manner under international law.

To answer this question the two international crimes are first subjected to a thorough legal examination with the purpose of clarifying the content of the crimes and how they should be interpreted. With regard to genocide, special focus is given to the requirement of intent to destroy, in whole or in part, a group as such, which is the most characteristic element of the crime. After this, the factual conditions in Xinjiang are laid out. In this connection, China's response to the international criticism is also presented. Based on the legal examination of the two international crimes and the review of the factual conditions in Xinjiang, a legal discussion and assessment is made as to whether China's treatment of the Uyghurs in Xinjiang constitutes genocide or crimes against humanity.

It is concluded that China's treatment of the Uyghurs in Xinjiang does not amount to genocide due to lack of the so-called genocidal intent. Instead, China has committed crimes against humanity. Subsequently, it is discussed and assessed whether individuals, responsible for the committed crimes, can and will be prosecuted within the jurisdiction of either national or international criminal courts. This is assessed to be highly unrealistic. Furthermore, it is discussed and assessed whether the situation in Xinjiang can be addressed more generally in other manners under international law, in particular within the scope of the International Court of Justice, the United Nations Security Council and the United Nations Human Rights Council. It is concluded that only the Human Rights Council provides a realistic framework for addressing the situation in Xinjiang, and even the possibilities within this framework are very limited due to China's political influence in the international arena.

Indholdsfortegnelse

1.	Introduktion.....	1
1.1.	Indledning	1
1.2.	Problemformulering	2
1.3.	Struktur.....	2
1.4.	Metode og kilder	3
1.5.	Afgrænsning.....	4
2.	Den internationale strafferetlige ramme om folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden	6
2.1.	International strafferet som folkeretlig disciplin	6
2.2.	Etableringen af og udviklingen i folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden	7
2.3.	Forbrydelser af <i>jus cogens</i> -karakter	10
2.4.	Indholdet af folkedrab	11
2.4.1.	De objektive elementer (<i>actus reus</i>) af forbrydelsen	12
2.4.1.1.	De beskyttede grupper	12
2.4.1.2.	De straffbare handlinger	14
2.4.2.	De subjektive elementer (<i>mens rea</i>) af forbrydelsen	16
2.4.2.1.	”Helt eller delvist at ødelægge”	16
2.4.2.2.	”Hensigt”	16
2.4.2.3.	”Som sådan”	19
2.5.	Indholdet af forbrydelser mod menneskeheden	20
2.5.1.	De objektive elementer (<i>actus reus</i>) af forbrydelsen	21
2.5.1.1.	De straffbare handlinger	21
2.5.1.2.	”Som led i et omfattende eller systematisk angreb”	24
2.5.1.3.	Et yderligere krav om en statsplan eller -politik?	24
2.5.1.4.	”Mod en civilbefolkning”	26
2.5.2.	De subjektive elementer (<i>mens rea</i>) af forbrydelsen	26
3.	Forholdene for uighurerne i Xinjiang i Kina	28
3.1.	Xinjiang: En strategisk vigtig region	28
3.2.	International kritik: Uighurerne er en undertrykt gruppe.....	29
3.2.1.	Strike Hard Campaign against Violent Terrorism	29
3.2.2.	Forholdene i fangelejrene.....	30
3.2.2.1.	Tortur og seksuel vold.....	30
3.2.2.2.	Sundheds- og helbredsforhold	31
3.2.2.3.	Udviskning af religiøs, kulturel og sproglig identitet	31
3.2.3.	Forholdene i Xinjiang i øvrigt.....	32

3.2.3.1.	Udviskning af religiøs, kulturel og sproglig identitet	32
3.2.3.2.	Privatliv og bevægelsesfrihed	33
3.2.3.3.	Seksuelle og reproduktive rettigheder.....	34
3.2.3.4.	Tvangsforsvindinger og familieliv	34
3.3.	Kinas svar på kritikken: Xinjiang er i en positiv udvikling	35
3.3.1.	Terror- og ekstremismebekæmpelsen er lovlig, legitim og nødvendig.....	35
3.3.2.	VETC afradikaliserer i overensstemmelse med menneskerettighederne.....	36
3.3.3.	Menneskerettighedsbeskyttelsen er styrket i Xinjiang.....	37
3.4.	En opsummerende vurdering: Undertrykkelse eller udvikling?	38
4.	En folkeretlig vurdering af forholdene i Xinjiang i Kina.....	39
4.1.	Udgør forholdene i Xinjiang folkedrab?	39
4.1.1.	Er de objektive elementer realiseret?	39
4.1.1.1.	Udgør uighurerne en beskyttet gruppe?	39
4.1.1.2.	Er de straffbare handlinger realiseret?.....	40
4.1.2.	Er de subjektive elementer realiseret?	40
4.1.2.1.	Hensigt til helt eller delvist at ødelægge uighurerne som gruppe som sådan? ..	41
4.2.	Udgør forholdene i Xinjiang forbrydelser mod menneskeheden?	43
4.2.1.	Er de objektive elementer realiseret?	43
4.2.1.1.	Er de straffbare handlinger realiseret?.....	43
4.2.1.2.	Som led i et omfattende eller systematisk angreb?	44
4.2.1.3.	Rettet mod en civilbefolkning?	45
4.2.2.	Er de subjektive elementer realiseret?	45
4.2.2.1.	Med viden om det omfattende eller systematiske angreb?	45
5.	Retsforfølgningsmuligheder mv. inden for den folkeretlige ramme.....	47
5.1.	Retsforfølgning af de ansvarlige individer.....	47
5.1.1.	Kinesiske domstole	47
5.1.2.	Andre nationale domstole	47
5.1.3.	Den Internationale Straffedomstol	48
5.1.4.	Ad hoc internationalt straffetribunal	49
5.2.	Adressering af Kinas statsansvar	50
5.2.1.	Den Internationale Domstol	50
5.2.2.	FN's Sikkerhedsråd	51
5.2.3.	FN's Menneskerettighedsråd.....	52
6.	Konklusion	55
7.	Litteraturliste.....	58
7.1.	Lovgivning mv.	58

7.1.1.	Konventioner og dertilhørende retsakter.....	58
7.1.2.	Andre FN-dokumenter og rapporter mv.....	58
7.2.	Retspraksis	59
7.2.1.	Den Internationale Domstol (ICJ).....	59
7.2.2.	Det Internationale Tribunal for det tidligere Jugoslavien (ICTY)	60
7.2.3.	Det Internationale Tribunal for Rwanda (ICTR).....	61
7.2.4.	Den Internationale Straffedomstol (ICC).....	61
7.3.	Litteratur.....	61
7.3.1.	Bøger og artikler	61
7.3.2.	Rapporter mv.	64
7.4.	Hjemmesider og videoer	64

1. Introduktion

1.1. Indledning

”This cause [...] is the cause of all humanity.”

Ordene stammer fra FN’s tidligere generalsekretær Kofi Annan, der udtalte dem i forbindelse med indvielsen af Den Internationale Straffedomstol (ICC) den 11. marts 2003. Den sag, Annan med disse ord refererede til, er det internationale samfunds retsforfølgning af de mest alvorlige forbrydelser, herunder folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden. Det er forbrydelser, der efterlader mørke pletter på menneskeheden fælles historie, og som ikke ’bare’ krænker de enkelte ofre men hele menneskeheden. Derfor besluttede det internationale samfund efter Anden Verdenskrig, at disse forbrydelser skulle forhindres, og hvis de alligevel blev begået, skulle de ansvarlige individer retsforfølges. Det internationale samfund afgav et løfte om *never again*.

I den kinesiske region Xinjiang har uighurerne og andre hovedsageligt muslimske grupper været undertrykte gennem længere tid, og den kinesiske stat har været genstand for international kritik på grund af dens behandling af disse grupper. Lovgivende forsamlinger i en række vestlige stater, herunder UK, Frankrig, Canada og Nederlandene, og det amerikanske udenrigsministerium under Trumpadministrationen har karakteriseret Kinas behandling af uighurerne i Xinjiang som et folkedrab.¹ Flere internationale NGO’er, herunder Amnesty International og Human Rights Watch, har vurderet, at situationen i Xinjiang udgør forbrydelser mod menneskeheden.² FN’s Højkommissær for Menneskerettigheder (OHCHR) offentliggjorde i august 2022 en længe ventet rapport, hvori det konkluderes, at situationen i Xinjiang muligvis udgør forbrydelser mod menneskeheden.³ Spørgsmålet er herefter, om kritikerne har ret i, at Kina begår folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden over for uighurerne, eller om der blot er tale om beskyldninger uden retligt grundlag?

Besvarelsen af dét spørgsmål er ikke simpelt. Tværtimod. For at kunne give et fyldestgørende svar på spørgsmålet, må man gøre sig den ulejlighed først at forstå, hvad folkedrab og forbrydelser mod

¹ www.reuters.com (link 1); www.reuters.com (link 2); www.reuters.com (link 3); www.reuters.com (link 4); www.wsj.com (link 5).

² Amnesty (2021); HRW (2021).

³ OHCHR (2022).

menneskeheden overhovedet betyder. I hvilken historisk kontekst blev de to forbrydelser etableret, og inden for hvilken retlig ramme skal de to forbrydelser forstås og fortolkes? Hvad ligger der i definitionerne på de to forbrydelser? Hvis det vurderes, at situationen i Xinjiang udgør enten et folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden, må man derudover – for fuldstændighedens skyld – vurdere, om og i givet fald hvordan de begåede forbrydelser kan adresseres, herunder hvordan de ansvarlige individer kan retsforfølges? Med andre ord må man spørge, om det internationale samfund kan og vil leve op til sit løfte om *never again*?

1.2. Problemformulering

Med udgangspunkt i en retlig kvalificering af 'folkedrab' og 'forbrydelser mod menneskeheden' foretages en diskussion og vurdering af, hvorvidt forholdene for uighurerne i Xinjiang i Kina udgør en af disse forbrydelser, og hvordan disse eventuelle forbrydelser kan retsforfølges eller på anden folkeretlig vis adresseres.

1.3. Struktur

Ovenstående problemformulering lægger op til behandling af flere spørgsmål, der overordnet inddeles i fire hovedafsnit. I hovedafsnit 2 foretages en retlig kvalificering af folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden, dels gennem en generel behandling af forbrydelsernes etablering og udvikling i international strafferet, dels gennem en konkret behandling af indholdet af de to forbrydelser. Formålet med hovedafsnittet er at fastlægge, hvordan de to forbrydelser helt præcist skal forstås og fortolkes.

I hovedafsnit 3 redegøres for, hvordan de faktiske forhold for uighurerne i Xinjiang er.

Redegørelsen tager udgangspunkt i rapporter fra OHCHR, Amnesty International og Human Rights Watch, men den kinesiske stats udlægning af de faktiske forhold og dens svar på den internationale kritik inddrages også. Formålet med dette hovedafsnit er at fastlægge, hvordan uighurerne i Xinjiang behandles, og hvilket syn den kinesiske stat har på situationen i Xinjiang.

I hovedafsnit 4 sammenholdes den retlige kvalificering foretaget under hovedafsnit 2 med redegørelsen af de faktiske forhold foretaget under hovedafsnit 3 med det formål at diskutere og vurdere, hvorvidt Kinas behandling af uighurerne i Xinjiang udgør et folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden.

Såfremt det vurderes, at situationen i Xinjiang udgør et folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden, diskuteres og vurderes det endeligt under hovedafsnit 5, hvordan disse forbrydelser folkeretligt set kan adresseres, herunder om og hvordan de ansvarlige individer kan retsforfølges. Denne diskussion og vurdering foretages dels for fuldstændighedens skyld, og dels for at imødegå folkeretsbenægternes kritik om, at folkeret ifølge dem ikke kan anses for at være ret, idet den ifølge benægterne ikke kan håndhæves.

1.4. Metode og kilder

Det har været anført, at juridisk metode er den metode, jurister anvender til at lokalisere og analysere de retskilder, der kan have betydning ved fastlæggelsen af gældende ret.⁴ Altså en metode, hvor målet er at fastlægge gældende ret, og hvor retskilderne er midlet hertil.⁵ Problemet med en sådan forståelse af juridisk metode er, at den læner sig meget tæt op ad, hvad de fleste jurister forstår ved den retsdogmatiske metode – en metode som anvendes til at beskrive gældende ret (*de lege lata*). Det har derfor som et alternativ – og meget overordnet – været anført, at juridisk metode er den metode, man skal bruge for at finde frem til et rigtigt juridisk svar på et spørgsmål.⁶ Denne forfatter kan tilslutte sig denne overordnede forståelse af juridisk metode, således at den retsdogmatiske metode skal ses som en mindre del af den juridiske metode. Spørgsmålet er herefter, om den retsdogmatiske metode er tilstrækkelig til denne afhandling, eller om den mere overordnede juridiske metode i stedet må anses for at være mest dækkende?

Størstedelen af denne afhandling, bl.a. den retlige kvalificering af folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden samt den retlige vurdering af situationen i Xinjiang, kan behandles inden for den retsdogmatiske metode. Afhandlingens hovedafsnit 5 om adresseringen af de eventuelle forbrydelser, vil dog på nogle punkter gå længere end blot til fastlæggelse af gældende ret og dermed ud over grænserne for den retsdogmatiske metode. I flere tilfælde vil det nemlig tillige blive vurderet, om de beskrevne adresseringsmuligheder kan anses for at være realistiske. Disse vurderinger vil dog fortsat primært blive foretaget på et retligt grundlag og dermed inden for den mere overordnede juridiske metode. Svaret på det ovenfor stillede spørgsmål er derfor, at den juridiske metode benyttes i denne afhandling. Den juridiske metode anvendes dog i en afhandling udarbejdet inden for folkeretten, hvor der gør sig nogle særlige metodiske forhold gældende. Det

⁴ Blume (2020), s. 175.

⁵ Ibid., s. 178.

⁶ Schaumburg-Müller (2020), s. 19.

folkeretlige system bygger på to grundprincipper om staternes lighed og staternes suverænitet, hvilket betyder, at det folkeretlige system først og fremmest er horisontalt og bygger på en forudsætning om staternes accept. Det får den metodiske betydning i denne afhandling, at det løbende må vurderes, om de folkeretlige regler, der skal fortolkes og vurderes, overhovedet er anvendelige over for Kina og på situationen i Xinjiang.⁷

For så vidt angår de i denne afhandling anvendte retskilder, må der skeles til art. 38 i statutten for Den Internationale Domstol (ICJ). I afhandlingen henvises der således både til internationale konventioner og folkeretlig sædvaneret, der begge anses for at være primære kilder inden for folkeretten. Derudover henvises der til retspraksis fra internationale domstole og tribunaler, navnlig fra Det Internationale Tribunal for det tidligere Jugoslavien (ICTY) og Det Internationale Tribunal for Rwanda (ICTR), da disse i høj grad har været med til autoritativt at fastlægge praksis på området. Desuden henvises der til en række juridiske forfattere, der langt hen ad vejen er udvalgt på baggrund af de samme kriterier, som ICJ tillægger betydning, nemlig kvaliteten af forfatterens værk, forfatterens ekspertise, forfatterens embede og opbakning til forfatteren fra øvrige forfattere.⁸ Det understreges dog, at både retspraksis og juridisk litteratur alene er sekundære kilder, der er med til at konstatere, hvad gældende folkeret er.⁹

Under hovedafsnit 3 om de faktiske forhold i Xinjiang inddrages rapporter fra OHCHR, Amnesty International og Human Rights Watch. Det er vigtigt for denne forfatter, at afhandlingen ikke munder ud i en diskussion af fakta, hvorfor beskrivelsen af de faktiske forhold i Xinjiang baseres på kilder af høj kvalitet, og kilder som nyder en høj grad af international troværdighed – også selv om dette betyder, at antallet af kilder reduceres.

1.5. Afgrænsning

Som nævnt ovenfor under afsnit 1.3. og i problemformuleringen foretages en *retlig kvalificering* af folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden. Når der foretages en retlig kvalificering fremfor for f.eks. en redegørelse eller analyse, skyldes det, at de to sidstnævnte ord ikke er dækkende for, hvad formålet med hovedafsnit 2 er. Formålet er som nævnt at fastlægge, hvordan de to forbrydelser skal forstås og fortolkes. Dette kan ikke kun gøres gennem f.eks. en redegørelse eller enkelte

⁷ Fleth-Barten (2020), s. 231.

⁸ Ibid., s. 237.

⁹ Ibid., 232ff.

domsanalyser men kræver derimod en undersøgelse både i bredden (den retlige og historiske kontekst, som forbrydelserne blev etableret i, samt deres historiske udvikling) og i dybden (en præcisering af hvert eneste ord i definitionerne af de to forbrydelser) med inddragelse af relevante (rets)kilder. Derfor anses retlig kvalificering for at være mest dækkende for hovedafsnit 2.

Folkeretten kan inddeles i en række underdiscipliner, bl.a. international strafferet, internationale menneskerettigheder og humanitær folkeret. Afhandlingen udarbejdes først og fremmest inden for den internationale strafferet, som kort vil blive beskrevet umiddelbart herunder. Den humanitære folkerets regler inddrages derfor som det klare udgangspunkt ikke i afhandlingen, hvilket da heller ikke vil give megen mening henset til, at der ikke er en væbnet konflikt i Xinjiang.

Aggressionsforbrydelsen og krigsforbrydelser, der sammen med folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden udgør de såkaldte kerneforbrydelser inden for international strafferet, inddrages heller ikke, selv om de henhører under den internationale strafferet. Dette skyldes igen, at disse forbrydelser forudsætter tilstedeværelsen af en væbnet konflikt.

Ligeledes inddrages reglerne inden for de internationale menneskerettigheder ej heller direkte, selv om omfattende krænkelse af disse måtte finde sted i Xinjiang. De eventuelle konkrete menneskerettighedskrænkelser vil alene blive inddraget indirekte, og i det omfang disse er relevante for vurderingen af, om de tilsammen kan udgøre folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden. Under hovedafsnit 5 inddrages de klagemekanismer, der eksisterer under de internationale menneskerettighedskonventioner, som Kina måtte være part til, heller ikke. Dette skyldes, at disse mekanismer netop alene forholder sig til de enkelte menneskerettighedskrænkelser, der evt. måtte have fundet sted, men ikke til de internationale forbrydelser som folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden. Som bekendt er der dog både et vist praktisk og retligt overlap mellem de tre nævnte folkeretlige discipliner, hvilket begrundes bl.a. inddragelsen af de generelle adresseringsmuligheder i regi af FN's Menneskerettighedsråd (UNHRC) under hovedafsnit 5.

2. Den internationale strafferetlige ramme om folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden

2.1. International strafferet som folkeretlig disciplin

International strafferet er den del af folkeretten, der beskæftiger sig med internationale forbrydelser, herunder hvordan de ansvarlige gerningspersoner retsforfølges. 'Internationale forbrydelser' omfatter de forbrydelser, der har en international dimension eller aspekt og/eller vedrører det internationale samfund som helhed på grund af deres forfærdende karakter.¹⁰ Det er således ikke gerningen alene, der afgør, om en forbrydelse kan kategoriseres som international men snarere den kontekst, som gerningen begås i. Eksempelvis er drab i sig selv ikke en international forbrydelse, men hvis drabet begås i den hensigt at ødelægge en national gruppe som sådan, er der tale om folkedrab.

Hensynene bag og formålene med international strafferet er mange. Det handler om at afskrække personer uanset rang og status fra at begå grusomheder, og at stille de, der alligevel begår dem, til ansvar herfor – det der på engelsk betegnes *accountability*. Desuden handler det om at sikre ofrene adgang til at blive hørt og evt. få tildelt kompensation. På et mere overordnet plan handler det om, at hele menneskeheden kollektivt fordømmer og dømmer forbrydelser, der krænker hele menneskeheden.¹¹

International strafferet har som folkeretlig disciplin en forholdsvis ung alder, og det er tvivlsomt hvorvidt man i begyndelsen af det 20. århundrede anså andet end slavehandel og pirateri som internationale forbrydelser. Under alle omstændigheder henhørte de få internationale forbrydelser til nationalstaternes jurisdiktion.¹² Det var derfor folkeretligt set et nybrud, da De Allierede efter Anden Verdenskrigs grusomheder etablerede Den Internationale Militærdomstol i Nürnberg (Nürnbergdomstolen) og Den Internationale Militærdomstol i Tokyo (Tokyodomstolen), dels fordi man derved fik etableret et princip om, at individer kan stilles retligt til ansvar for internationale forbrydelser, og dels fordi man derved fik etableret nye internationale forbrydelser, der anses for at være så grove, at de berettiger hele det internationale samfunds reaktion.¹³ Med de to fællesnationale retsforfølgingsprocesser var grundstenen for den internationale strafferet altså lagt.

¹⁰ Aust (2010), s. 250.

¹¹ Harhoff og Feldtmann (2023), s. 480; Klabbers (2021), s. 243f.; Schabas (2020), s. 82.

¹² Shaw (2021), s. 330.

¹³ Aust (2010), s. 254f.; Schabas (2009), *International crimes*, s. 269; Shaw (2021), s. 332.

De næste store skridt i udviklingen af den internationale strafferet blev taget i 1993 og 1994, da FN's Sikkerhedsråd (UNSC) oprettede henholdsvis ICTY og ICTR. Blot få år senere i 1998 vedtog statsdelegationer fra hele verden romstatutten, med hvilken ICC senere blev oprettet. At ICC i modsætning til de tidligere oprettede tribunaler er permanent, kan ses som udtryk for et ønske om, at det internationale samfund som helhed og til enhver tid retligt skal kunne adressere de alvorligste forbrydelser – ”utænkelige grusomheder, der dybt ryster menneskehedens samvittighed”, som det er udtrykt i præamblen til romstatutten.

2.2. Etableringen af og udviklingen i folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden

Folkeretten har siden Den Westfalske Fred i 1648 i et vist omfang søgt at beskytte nationale, racemæssige, etniske og religiøse grupper mod forfølgelse. Ligeledes anerkendte man med fredstraktaterne efter Første Verdenskrig en større international rolle i beskyttelsen af det, der kan karakteriseres som menneskerettigheder. Det var dog først omkring afslutningen af Anden Verdenskrig, at både folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden for alvor slog rod i den folkeretlige arena.¹⁴ Så selv om forbrydelser mod menneskeheden som udtryk i hvert fald kan spores tilbage til 1915, hvor Frankrig, Rusland og UK i en fælleserklæring anvendte udtrykket om den tyrkiske massakre mod det armenske folk, var det først ved Nürnberg- og Tokyodomstolene, at de første personer blev retsforfulgt for at have begået forbrydelsen.¹⁵ Dette kan først og fremmest tilskrives den britisk-ukrainske jurist Sir Hersch Lauterpacht. Gennem sin rådgivning til briterne og amerikanerne sørgede Lauterpacht for, at forbrydelser mod menneskeheden blev inkluderet i Nürnbergchartret.¹⁶ Lauterpacht havde generelt stor indflydelse på Nürnbergprocessen, bl.a. fordi han agerede rådgiver for anklageren ved domstolen, ligesom han anses for en af de mest indflydelsesrige folkeretsjurister i det 20. århundrede.¹⁷ Lauterpacht blev da også i 1955 udnævnt til dommer ved ICJ.

For så vidt angår folkedrab kan udtrykket spores tilbage til den polske jurist Raphael Lemkin, der i sit værk *Axis Rule in Occupied Europe* fra 1944 benyttede det til at beskrive holocaust. Det engelske ord for folkedrab, *genocide*, er sammensat af det græske *genos* ('race', 'folk') og det latinske suffiks *caedo* ('ihjelslår', 'myrder'). Lemkin beskrev folkedrabsforbrydelsen og dets

¹⁴ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 18f.

¹⁵ Bassiouni (2011), s. 1f.; Schabas (2020), s. 101f.

¹⁶ Koskeniemi (2004), s. 811; Vrdoljak (2009), s. 1189.

¹⁷ Koskeniemi (2004), s. 821; Vrdoljak (2009), s. 1186.

forskellige former, herunder politisk, socialt, kulturelt, økonomisk, biologisk, fysisk, religiøs og moralsk folkedrab.¹⁸ Desuden argumenterede Lemkin allerede dengang for, at den nye forbrydelse skulle underkastes universel jurisdiktion.¹⁹ Selv om folkedrab ikke var en af de forbrydelser, som Nürnberg- og Tokyodomstolene havde jurisdiktion over, vedtog FN's Generalforsamling (UNGA) allerede i 1946 enstemmigt og uden debat en resolution, der fastslog, at folkedrab er en forbrydelse i henhold til folkeretten, og at arbejdet med affattelsen af en konvention om folkedrab skulle iværksættes.²⁰ Blot to år senere, i 1948, vedtog UNGA enstemmigt folkedrabskonventionen, som trådte i kraft i 1951, og som pr. april 2022 har 153 statsparter.²¹ Det har været anført, at det forhold, at man ved Nürnberg- og Tokyodomstolene ikke retsforfulgte folkedrab, netop udgjorde det nødvendige incitament for staterne til at vedtage folkedrabskonventionen.²²

Selv om konventionen i høj grad læner sig op ad Lemkins arbejde, er der også en række væsentlige forskelle på Lemkins definition på folkedrab og konventionens ditto. For det første tilføjer konventionen, at folkedrab kan foreligge både ved hensigt om *hel eller delvis* ødelæggelse af en gruppe, således at der ikke gælder et krav om, at hele gruppen skal ødelægges. For det andet er ordene *som sådan* tilføjet i konventionen, hvilket indebærer, at folkedrab er en forbrydelse, hvor målet i sig selv er at ødelægge gruppen, og at forbrydelsen ikke nødvendigvis skal begås som middel i en krig. I konventionens art. 1 er det da også eksplicit fastslået, at folkedrab også kan begås uden for væbnede konflikter. En tredje væsentlig forskel er, at der i folkedrabskonventionen ikke anerkendes lige så mange forskellige former for folkedrab, som Lemkin beskrev, hvorfor f.eks. kulturelt folkedrab ikke eksisterer i konventionens folkedrabsdefinition.²³

Spørgsmålet er herefter, om folkedrabskonventionens definition af folkedrab i dag kan anses for at være den mest retvisende? I den efterfølgende udvikling af folkedrabsdefinitionen er det værd at fremhæve fire retlige instrumenter ud over konventionen. For det første iværksatte Den Internationale Lovkommission (ILC) i 1947, efter anmodning fra UNGA, sit arbejde med udarbejdelsen af *Code of Crimes Against the Peace and Security of Mankind*. Arbejdet blev først færdiggjort i 1996, da ILC præsenterede sit udkast til kodekset. Med undtagelse af ganske få og

¹⁸ Lemkin (1944), s. 79ff.

¹⁹ Ibid., s. 91f.

²⁰ UN General Assembly Resolution (A/RES/96/I).

²¹ www.un.org (link 6).

²² Mettraux (2019), s. 12.

²³ Wouters m.fl. (2018), s. 38ff.

mindre sproglige ændringer uden indholdsmæssig betydning defineres folkedrab i udkastet til kodekset på samme måde som i folkedrabskonventionen.²⁴ Det andet og tredje instrument er henholdsvis ICTY-statutten og ICTR-statutten, hvori folkedrabskonventionens definition på folkedrab genfindes. Definition har ligeledes fundet vej til det fjerde instrument, romstatutten, og det må derfor konstateres, at international strafferet opererer med én fast definition på folkedrab, hvilket er den, der blev etableret med og findes i folkedrabskonventionen. Det er derfor også den definition, der danner grundlag for den videre behandling i nærværende afhandling.

Anderledes forholder det sig med udviklingen i definitionen af forbrydelser mod menneskeheden, hvorom der ikke er vedtaget en egentlig konvention, selv om der er gjort flere forsøg herpå.²⁵ I stedet har forbrydelser mod menneskeheden i løbet af en periode på ca. 50 år optrådt med varierende definitioner i forskellige retlige instrumenter, herunder Nürnberg- og Tokyochartrene, ICTY- og ICTR-statutterne, ILC's udkast til det ovenfor nævnte kodeks samt romstatutten. I alle de nævnte instrumenter oplistes en række strafbare handlinger, herunder drab, slaveri og deportation, som kan udgøre forbrydelser mod menneskeheden. Herudover stiller de nævnte instrumenter sig forskelligt i forhold til en række yderligere krav til forbrydelsen.

For det første har det været omdiskuteret, hvorvidt der gælder et krav om, at forbrydelser mod menneskeheden skal begås i sammenhæng med en væbnet konflikt, eller om det også kan begås uden for væbnede konflikter. I både Nürnberg- og Tokyochartrene gjaldt et krav om, at forbrydelser mod menneskeheden alene kunne begås før eller under krig, men allerede i 1950 vurderede ILC, at et sådant krav ikke længere kunne opstilles.²⁶ I 1993 valgte UNSC alligevel at fastholde kravet i ICTY-statutten, men efterfølgende fastslog ICTY selv, at kravet ikke var i overensstemmelse med folkeretlig sædvaneret og derfor ikke længere gjaldt.²⁷ En af hovedarkitekterne bag ICTY-statutten, den egyptisk-amerikanske jurist Mahmoud Cherif Bassiouni, har da også selv efterfølgende forklaret, at han alene medtog kravet i ICTY-statutten, fordi han frygtede, at ILC's rapport fra 1950 ikke udgjorde et tilstrækkeligt grundlag at etablere en folkeretlig sædvane på, der kunne fravige Nürnberg- og Tokyochartrene.²⁸ Da romstatutten blev vedtaget, herskede der ingen tvivl om, at der ikke længere gjaldt et krav om sammenhæng med væbnede konflikter, hvorfor det ikke genfindes

²⁴ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 94ff.

²⁵ Wouters m.fl. (2018), s. 747.

²⁶ Report of the ILC (A/1316 (A/5/12)), pr. 123.

²⁷ *Tadić*, ICTY, 02.10.94, pr. 141; *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 83.

²⁸ Bassiouni (2011), s. XXXII.

heri. I dag er der således ikke tvivl om, at kravet ikke længere gælder, hvorfor forbrydelser mod menneskeheden også kan begås uden for væbnede konflikter.²⁹

For det andet opstiller ICTR-statutten et krav om, at de strafbare handlinger skal være begået af nationale, politiske, etniske, racemæssige eller religiøse årsager, dvs., at der skal foreligge et diskriminerende motiv hos gerningspersonen. Henset til at de andre nævnte folkeretlige instrumenter, der i øvrigt rent tidsmæssigt er udarbejdet både før og efter ICTR-statutten, ikke opstiller et sådant krav, må det vurderes, at det generelt ikke gælder.

Det er for det tredje også ICTR-statutten, der stiller krav om, at de strafbare handlinger skal begås som led i et omfattende eller systematisk angreb, før der kan være tale om forbrydelser mod menneskeheden. Her bakkes ICTR-statutten dog op af både romstatutten og ILC's udkast til det ovenfor nævnte kodeks, og selv om kravet ikke eksplicit fremgår af ICTY-statutten, blev det med *Tadić* inkorporeret af ICTY i dens praksis.³⁰ Kravet må på den baggrund anses for at gælde.

I den videre behandling i nærværende afhandling benyttes romstatuttens definition af forbrydelser mod menneskeheden, da denne er i overensstemmelse med, hvad der må anses for gældende ret i forhold til de tre ovenfor gennemgåede forhold. Derudover er romstatutten det af de ovenfor gennemgåede retlige instrumenter, der er forhandlet, vedtaget og ratificeret/tiltrådt af flest stater. Nürnberg- og Tokyochartrene blev vedtaget som led i fælles nationale retsforfølgningsprocesser, ligesom ICTY- og ICTR-statutterne blev vedtaget af et mindre antal stater i UNSC. Den brede opbakning blandt staterne til romstatutten taler for, at dens definition af forbrydelser mod menneskeheden må anses for at være en retvisende kodificering af folkeretlig sædvaneret.

2.3. Forbrydelser af *jus cogens*-karakter

Jus cogens, der direkte oversat betyder 'tvingende ret', refererer inden for folkeretten til en retlig norm, der er ufravigelig. Inden for den internationale strafferet betyder dette, at der gælder et absolut forbud mod forbrydelser, der har retlig karakter af *jus cogens*. En retlig norm kan derudover medføre *obligatio erga omnes*, dvs. forpligtelser over for alle. Hvor *jus cogens* således refererer til den karakter en retlig norm har, refererer *erga omnes* til de implikationer, der opstår som følge af

²⁹ Akhavan (2012), s. 35; Aust (2010), s. 253; Mettraux (2020), s. 55.

³⁰ *Tadić*, ICTY, 15.07.99, pr. 248.

den retlige norms karakter. Inden for den internationale strafferet kan de retlige implikationer bl.a. være pligt til retsforfølgning eller udlevering af de ansvarlige, afskæring af forældelse, etablering af en undtagelsestilstand eller nødretstilstand samt etablering af universel jurisdiktion.³¹

Om folkedrab udtalte ICJ i 1951, at de underliggende principper i folkedrabskonventionen er udtryk for folkeretlig sædvaneret, der således er bindende for alle stater, uanset om de har ratificeret konventionen.³² I 1996 fastslog ICJ, at de rettigheder og forpligtelser, der følger af folkedrabskonventionen, gælder *erga omnes*.³³ Et synspunkt der nyder opbakning i den juridiske litteratur.³⁴ I 2006 anerkendte ICJ desuden forbuddet mod folkedrab som en *jus cogens* norm.³⁵

Der er som anført ovenfor ikke en egentlig konvention om forbrydelser mod menneskeheden, hvorfor denne i stedet er etableret på baggrund af folkeretlig sædvaneret og i dag anerkendes som havende karakter af *jus cogens*.³⁶ Dernæst er forbrydelsen udviklet i retspraksis fra internationale domstole og tribunaler, der ligeledes anerkender forbrydelsen som en del af folkeretlig sædvaneret.³⁷ Hvilke konkrete *erga omnes*-forpligtelser karakteriseringen af forbrydelser mod menneskeheden som *jus cogens* medfører for staterne, herunder om der gælder universel jurisdiktion for retsforfølgning af forbrydelsen, behandles nærmere under afsnit 5.

2.4. Indholdet af folkedrab

Den officielle version af folkedrabskonventionen eksisterer på fem sprog: engelsk, fransk, kinesisk, russisk og spansk. I nærværende afhandling benyttes dog den danske oversættelse af konventionen, som den fremgår af den bekendtgørelse³⁸, hvorved Danmark ratificerede konventionen. Af oversættelsens art. 2 fremgår følgende definition af folkedrab:

³¹ Bassiouni (1996), s. 63.

³² *Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, ICJ, 28.05.51, s. 23.

³³ *Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia*, ICJ, 11.07.96, pr. 31.

³⁴ Aust (2010), s. 251f.; Bassiouni (1996), s. 68; Kreß (2006), s. 467; Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 56.

³⁵ *Democratic Republic of Congo v. Rwanda*, ICJ, 03.02.06, pr. 64.

³⁶ Bassiouni (1996), s. 68; Mettraux (2020), s.152f.; Sadat (2013), s. 335.

³⁷ *Tadić*, ICTY, 07.05.97, pr. 623; *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 588; *Jelisić*, ICTY, 14.12.99, pr. 53.

³⁸ Bekendtgørelse nr. 21 af 26. maj 1956.

Art. II.

I nærværende konvention forstås ved folkedrab enhver af nedennævnte handlinger, der begås i den hensigt helt eller delvis at ødelægge en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan:

- a) at dræbe medlemmer af gruppen,*
- b) at tilføje medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade,*
- c) med forsæt at påføre gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse,*
- d) at gennemføre forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler indenfor gruppen,*
- e) med magt at overføre en gruppes børn til en anden gruppe.*

2.4.1. De objektive elementer (*actus reus*) af forbrydelsen

2.4.1.1. De beskyttede grupper

De beskyttede grupper i definitionen af folkedrab er nationale, etniske (etnologiske), racemæssige og religiøse grupper. Det er underordnet, om ofrene er civile eller kombattanter, da beskyttelsen mod folkedrab – i modsætning til f.eks. forbrydelser mod menneskeheden – ikke kun er begrænset til civile.³⁹ Oplistningen af de fire grupper er udtømmende, da koncipisterne bag folkedrabskonventionen ikke ønskede, at definitionen skulle omfatte politiske, ideologiske, sproglige og økonomiske grupper.⁴⁰ Rationalet bag ikke at inkludere disse grupper i definitionen var, at man ønskede at begrænse beskyttelsen til alene at omfatte stabile grupper, som mennesket er født ind i, og som det ikke (uden besvær) kan forlade.⁴¹ Spørgsmålet er herefter, hvornår en gruppe udgør en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe, og om denne vurdering bør ske på et objektivt eller subjektivt grundlag?

I flere sager har ICTR- og ICTY-kamre anlagt en ren subjektiv tilgang til spørgsmålet, således at der primært lægges vægt på gerningspersonernes opfattelse af gruppen som værende f.eks. etnisk, men hvor ofrenes egne opfattelser i visse tilfælde også kan tillægges betydning.⁴² I *Rutaganda* udtalte et ICTR-kammer helt generelt, at medlemskab af en gruppe i folkedrabskonventionens forstand

³⁹ Mettraux (2019), s. 172f.

⁴⁰ Akhavan (2012), s. 44; Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 117.

⁴¹ Kreß (2006), s. 473f.

⁴² *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 98; *Brdjanin*, ICTY, 01.09.04, pr. 683.

egentligt er et subjektivt snarere end et objektivt koncept.⁴³ Heroverfor kan *Bagilishema* fremhæves, hvor et ICTY-kammer udtalte, at vurderingen bør ske på et objektivt grundlag men med en subjektiv dimension.⁴⁴ En lignende tilgang, der søger at balancere mellem en ren objektiv tilgang og en ren subjektiv tilgang, blev ligeledes anvendt i *Jelisić*⁴⁵. ICTY-appelkammeret fastslog ligeledes i *Stakić*, at en ren subjektiv tilgang ikke kan stå alene.⁴⁶ Under henvisning til, at koncipisterne bag folkedrabskonventionen søgte at begrænse grupperne omfattet i definitionen af folkedrab til stabile og faste grupper, og at et appelkammer har fastslået, at en ren subjektiv tilgang ikke kan stå alene, må det lægges til grund, at vurderingen af, om en gruppe udgør en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe, skal foretages ud fra en tilgang, der baserer sig på et grundlag af både objektive og subjektive momenter.

For så vidt angår *nationale* grupper kan det forhold, at gruppen nyder en forfatningsretlig anerkendelse som et folk eller en minoritet være en indikation på, at gruppen i folkedrabsdefinitionens forstand udgør en national gruppe.⁴⁷ Det er ikke et krav, at medlemmerne af den nationale gruppe også har nationalitet af den stat, på hvis territorium de lever, men gruppen skal være udgjort af et større antal individer, ligesom den vedvarende skal have levet på territoriet i den pågældende stat.⁴⁸ Med *racemæssige* grupper refereres der til de nedarvede fysiske træk, som ofte er identificeret med en geografisk region, uanset sproglige, kulturelle, nationale eller religiøse faktorer.⁴⁹ Ved *etniske* grupper forstås en gruppe, hvor medlemmerne deler et fælles sprog eller en fælles kultur.⁵⁰ I praksis kan det være svært at sondre mellem en racemæssig og en etnisk gruppe, og det har derfor været anført, at de to koncepter bør sammenholdes, således at relevante tilfælde dækkes af definitionen af folkedrab, i stedet for at der i forsøget på at sondre mellem de to grupper opstår en uheldig kløft mellem dem.⁵¹ Ved *religiøse* grupper forstås grupper, hvor medlemmerne har en trosretning eller tilbedelsesmåde eller deler en fælles tro.⁵² Det har dog samtidig været anført, at en religiøs gruppe skal differentieres fra en ateistisk gruppe og fra en gruppe, der deler en fælles livsfilosofi. Det har derudover været anført, at en religiøs gruppe skal eksistere på en vedvarende og

⁴³ *Rutaganda*, ICTR, 06.12.99, pr. 56.

⁴⁴ *Bagilishema*, ICTR, 07.06.01, pr. 65.

⁴⁵ *Jelisić*, ICTY, 14.12.99, pr. 70.

⁴⁶ *Stakić*, ICTY, 22.03.06, pr. 25.

⁴⁷ *Krstić*, ICTY, 02.08.01, pr. 559.

⁴⁸ Kreß (2006), s. s. 476.

⁴⁹ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 514; *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 98.

⁵⁰ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 513; *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 98.

⁵¹ Shaw (2021), s. 807.

⁵² *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 515; *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 98.

grundlæggende stabil måde, om end der ikke kan stilles krav om, at den skal være organiseret på en bestemt måde.⁵³

2.4.1.2. De strafbare handlinger

Folkedrab begås gennem en række konkrete, strafbare handlinger, der er oplistet i definitionen. Ved udarbejdelsen af folkedrabskonventionen forsøgte Kina og Peru at få indført henholdsvis 'inklusiv' og 'for eksempel' før oplistningen for at gøre denne ikke-udtømmende. Forslagene mødte dog massiv modstand og blev nedstemt af flere stater, bl.a. Polen, Jugoslavien og USA. Oplistningen af de konkrete handlinger er derfor udtømmende og omfatter både handlinger og undladelser.⁵⁴

Den første strafbare handling er *at dræbe medlemmer af gruppen*, jf. litra a. Dette indebærer, at ofret skal være dødt, og at døden er indtruffet som følge af en ulovlig handling eller undladelse fra gerningspersonens side. I forhold til *actus reus* i forbrydelsen er det i princippet tilstrækkeligt, at ét medlem af gruppen er dræbt. Det kvantitative aspekt ved folkedrab, nemlig at der skal være hensigt til helt eller delvist at ødelægge en gruppe, relaterer sig nemlig til forbrydelsens *mens rea*.^{55 56}

For det andet kan folkedrab begås ved *at tilføje medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade*, jf. litra b. Helt overordnet kan dette bl.a. omfatte kropslig eller mental tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling samt forfølgelse og seksuel vold, herunder voldtægt.⁵⁷ Mere specifikt om *betydelig legemlig skade* har det været anført, at det dækker over alvorlige beskadigelser af helbredet, skamferinger eller andre alvorlige beskadigelser på eksterne og interne organer eller sanser.⁵⁸ *Betydelig åndelig skade* kan f.eks. dække over den frygt og magtesløshed en person kan føle, når det er klar over, at det snart vil blive henrettet, eller når det har set eller hørt andre blive henrettet.⁵⁹ Skaderne der påføres ofret, behøver ikke at være permanente eller uoprettelige.⁶⁰ De skal dog som minimum medføre en alvorlig og langvarig ulempe for en persons evne til at leve et normalt og konstruktivt liv.⁶¹

⁵³ Kreß (2006), s. 479.

⁵⁴ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 174ff.

⁵⁵ Mpambara, ICTR, 11.09.06, pr. 8.

⁵⁶ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 179.

⁵⁷ Akayesu, ICTR, 02.09.98, pr. 504; Stakić, ICTY, 31.07.03, pr. 516.

⁵⁸ Kayishema et al., ICTR, 21.05.99, pr. 109.

⁵⁹ Blagojević & Jokić, ICTY, 17.01.05, pr. 647.

⁶⁰ Stakić, ICTY, 31.07.03, pr. 516; Akayesu, ICTR, 02.09.98, pr. 502.

⁶¹ Krstić, ICTY, 02.08.01, pr. 513; Blagojević & Jokić, ICTY, 17.01.05, pr. 645.

Den tredje strafbare handling er *at påføre gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse*, jf. litra c. At levevilkårene blot skal være beregnede på at bevirke gruppens ødelæggelse, betyder, at det ikke kræves, at et bestemt resultat er indtruffet. Hvorvidt levevilkårene rent faktisk medfører gruppens fuldstændige eller delvise ødelæggelse, er derfor uden betydning.⁶² Med bestemmelsen sigtes mod de ødelæggelsesmetoder, hvormed gerningspersonen ikke straks dræber gruppens medlemmer, men som ultimativt har til formål fysisk at ødelægge gruppen. Konkret kan dette bl.a. omfatte det at udsætte personer for at være på sultegrænsen, systematisk at fordrive personer fra deres hjem og at reducere væsentlige sundhedsydelser til under minimumsbehovet.⁶³ Ligeledes kan det omfatte det at skabe omstændigheder, der langsomt vil medføre død, f.eks. mangel på husly, tøj og hygiejne eller udsættelse for overdreven/vidtgående arbejde eller anden fysisk anstrengelse.⁶⁴

For det fjerde er det *at gennemføre forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler inden for gruppen*, kriminaliseret i litra d. Dette kan bl.a. omfatte seksuel skamfering, sterilisering, tvangsprævention, adskillelse af kønnene og forbud mod indgåelse af ægteskab.⁶⁵

Endelig kan folkedrab begås ved *med magt at overføre en gruppes børn til en anden gruppe*, jf. litra e. Hvornår man anses for at være et barn, er ikke nærmere defineret i folkedrabskonventionen, hvorfor man i stedet må skele til FN's børnekonvention, der i art. 1 definerer et barn som værende under 18 år, ligesom der i *Elements of Crimes* anvendes en aldersgrænse på 18 år.⁶⁶ Bestemmelsen sigter dog mod at sikre, at børns oprindelige kulturelle, sproglige og religiøse identitet ikke udviskes, hvilket større børn alt andet lige er i mindre risiko for. Derfor har det været anført, at bestemmelsen alene omfatter børn, der er en del yngre end 18 år.⁶⁷ Der gælder ikke noget krav om, at barnet f.eks. er adopteret ind i den nye gruppe, hvorfor overførslen også kan ske ved f.eks. at indespærre eller fastholde et barn uden for det område, hvor barnets oprindelige gruppe befinder sig.⁶⁸

⁶² Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 192.

⁶³ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 505-506.

⁶⁴ *Stakić*, ICTY, 31.07.03, pr. 517.

⁶⁵ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 507; *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 117; *Rutaganda*, ICTR, 06.12.99, pr. 53.

⁶⁶ *Elements of Crimes*, Genocide by forcible transferring children, pr. 5.

⁶⁷ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 203.

⁶⁸ Kreß (2006), s. 483.

2.4.2. De subjektive elementer (*mens rea*) af forbrydelsen

Som anført under afsnit 2.1. er det i høj grad de subjektive elementer i folkedrab, der gør forbrydelsen til den mest alvorlige internationale forbrydelse. Folkedrabs *mens rea* kan overordnet inddeles i to subjektive elementer: 1) en *generel hensigt* til at begå en eller flere af de strafbare handlinger mod en eller flere af de beskyttede grupper og 2) en *speciel hensigt (dolus specialis) til helt eller delvist at ødelægge en gruppe som sådan*.⁶⁹ I praksis giver kravet om den generelle hensigt ikke anledning til større retlige betænkeligheder eller problemer. Det gør den specielle hensigt derimod, som i praksis kan være yderst vanskelig at statuere, og som derfor behandles nærmere herunder.

2.4.2.1. "Helt eller delvist at ødelægge"

For det første skal der være hensigt til at *ødelægge*. Dette omfatter alene den fysiske eller biologiske ødelæggelse af en gruppe.⁷⁰ Således er ødelæggelse af f.eks. politiske institutioner, det økonomiske liv, sprog og kultur ikke omfattet, selv om Lemkin i sin tid anså disse for at være omfattet. For det andet skal ødelæggelsen være *hel eller delvis*. Det er svært at sætte en nedre grænse for, hvor mange ofre folkedrab kræver, men i praksis fra ICTY og ICTR er der bred enighed om, at *delvis ødelæggelse* dækker over "et betragteligt antal individer", "en rimelig substantiel del" eller "en substantiel del men ikke nødvendigvis en meget betydningsfuld del".⁷¹ ICJ har også udtalt, at der gælder et krav om, at hensigten som minimum skal række til at ødelægge en "substantiel del" af gruppen med henvisning til, at folkedrabskonventionens formål er at beskytte grupper, hvorfor ofrene også skal være signifikante nok til, at ødelæggelsen kan påvirke gruppen som helhed.⁷²

2.4.2.2. "Hensigt"

I den juridiske litteratur er der uenighed om, hvordan *hensigt* skal fortolkes, nærmere bestemt om det skal fortolkes og forstås ud fra en såkaldt *knowledge*-baseret tilgang eller en såkaldt *purpose*-baseret tilgang. I den *knowledge*-baserede tilgang anses den specielle hensigt for at være til stede hos gerningspersonen, hvis denne blot har viden om konteksten, dvs. viden om, at hans gerninger bidrager til en bredere folkedrabsplan og dermed til helt eller delvist at ødelægge en gruppe som

⁶⁹ Ambos (2009), s. 834; Fisher (2014), s. 166f; Goldsmith (2010), s. 241; Kreß (2006), s. 484; Mettraux (2019), s. 165.

⁷⁰ *Krstić*, ICTY, 02.08.01, pr. 580, som fastholdt af appelkammeret i *Krstić*, ICTY, 19.04.04, pr. 25-26.

⁷¹ *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 97; *Krstić*, ICTY, 02.08.01, pr. 586; *Jelisić*, ICTY, 14.12.99, pr. 82; *Semanza*, ICTR, 15.05.03, pr. 316.

⁷² *Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*, ICJ, 26.02.07, pr. 198.

sådan. I den *purpose*-baserede tilgang stilles der imidlertid strengere krav. Her anses gerningspersonen først for at have den specielle hensigt, hvis det demonstreres, at han selv tillige havde vilje til og anticiperede resultatet af en sådan folkedrabsplan.⁷³ Hvorvidt den ene eller den anden tilgang bør anvendes, skaber hverken folkedrabskonventionen eller ICTY- og ICTR-statutterne klarhed over, ligesom der i en årrække ikke var en ensartet praksis hos de to tribunaler i forhold til spørgsmålet.⁷⁴

Tilhængere af den *knowledge*-baserede tilgang har bl.a. anført, at denne tilgang i mindre grad har fokus på det enkelte individ, der f.eks. begår drabet, men snarere fokuserer på den folkedrabsplan, som staten eller en anden given enhed typisk måtte have etableret, og at dette fokus netop tager højde for, at folkedrab er typeeksemplet på en statsforbrydelse, der kræver både planlægning og organisering.⁷⁵ Heroverfor kan det dog anføres, at selv om folkedrab formentlig i praksis kræver både planlægning og organisering, er det ultimativt individer, der begår forbrydelsen, hvilket da også gør, at folkedrab i første omgang falder inden for rammerne af den internationale strafferet. Tilhængerne af den *knowledge*-baserede tilgang har derudover anført, at det at forebygge og pålægge straf for folkedrab i forvejen er vanskelig, og at de endnu strengere krav, der efter den *purpose*-baserede tilgang stilles til den specielle hensigt, gør folkedrabskonventionen endnu mere forvirrende og ineffektiv.⁷⁶ Desuden har det været anført, at den *purpose*-baserede tilgangs strengere krav ikke er i overensstemmelse med, hvad der oprindeligt var tiltænkt, da folkedrabskonventionen blev udarbejdet og vedtaget, eller hvad Lemkin oprindeligt havde tænkt.⁷⁷ Det har, bl.a. som følge af disse argumenter, været foreslået, at den *purpose*-baserede tilgang højst anvendes over for de rent stillingsmæssigt højt- og mellemstående gerningspersoner, mens der over for lavtstående gerningspersoner anvendes den *knowledge*-baserede tilgang.⁷⁸

Ser man dog på romstatutten, stilles der i art. 30 krav om, at gerningspersonen både havde viden og vilje, før han kan pålægges straf efter statutten, hvilket må anses for en afvisning af den rene *knowledge*-baserede tilgang, hvor alene viden er tilstrækkelig. Efter en årrække med tvivl er praksis fra de to tribunaler blevet mere ensartet på dette spørgsmål, og her understøttes det synspunkt, at

⁷³ Fisher (2014), s. 168; Goldsmith (2010), s. 245; Kreß (2006), s. 492.

⁷⁴ Fisher (2014), s. 167; Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 247f.

⁷⁵ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 243f.

⁷⁶ Goldsmith (2010), s. 246.

⁷⁷ Triffterer (2001), s. 404.

⁷⁸ Ambos (2009), s. 858.

viden ikke kan stå alene. I *Jelisić* fandt et ICTY-kammer, at selv om tiltalte åbenlyst gik efter muslimer, indikerede hans adfærd, at der var tale om vilkårlige drab og ikke, at der var en hensigt til at ødelægge en gruppe.⁷⁹ Med andre ord afviste kammeret den *knowledge*-baserede tilgang og frifandt tiltalte for forholdet om folkedrab. Ligeledes har ICTY-appelkammeret i *Krstić* udtalt, at man fra det faktum, at tiltalte har viden om konsekvenserne af sine handlinger, ikke kan slutte, at der foreligger hensigt til at begå folkedrab. I stedet skal tiltalte selv have vilje til at bidrage til at begå folkedrab og ønske gruppens ødelæggelse.⁸⁰ På den baggrund frifandtes tiltalte for at have begået folkedrab som hovedgerningsperson men blev i stedet dømt for at have hjulpet og været medvirkende til at begå folkedrab. Det hører således med til beskrivelsen af den *purpose*-baserede tilgang, at det forhold, at det ikke demonstreres, at tiltalte ikke selv havde vilje til at bidrage til folkedrab, ikke medfører, at tiltalte slet ikke kan pålægges et retligt ansvar for folkedrab. Det medfører blot, at tiltalte ikke kan dømmes som hovedgerningsperson.⁸¹ En afvisning af den *knowledge*-baserede tilgang er ligeledes fastslået i andre afgørelser.⁸²

Det har da også været anført, at karakteristikken af folkedrab som en af de værste grusomheder, retfærdiggør den sværere bevisbyrde, der ligger i den *purpose*-baserede tilgang. Derudover er de, der begår de strafbare handlinger som følge af ordre fra overordnede, og som typisk har viden om, at konsekvenserne af deres handlinger bidrager til folkedrabsplanen (hvilket er tilstrækkeligt i den *knowledge*-baserede tilgang), men hvor det kan være sværere at demonstrere, at de selv har viljen og anticiperer resultatet af folkedrabsplanen (som påkrævet efter den *purpose*-baserede tilgang), da heller ikke dem, der fortjener den internationale strafferets hårdeste fordømmelse. Det må i stedet være de overordnede, der giver ordrene, og som både har viljen til og anticiperer resultatet af den folkedrabsplan, som de selv har været med til at iværksætte.⁸³

Dermed ikke sagt, at viden om en bredere folkedrabsplan ikke kan spille nogen rolle i vurderingen af gerningspersonens specielle hensigt. Tværtimod kan dennes viden om en plan fungere som en vigtig faktor i fastlæggelsen af den specielle hensigt, hvilket taler imod en ren *purpose*-baseret tilgang, hvor viden om konteksten ingen eksplicit rolle spiller.⁸⁴ Det har på den baggrund været

⁷⁹ *Jelisić*, ICTY, 14.12.99, pr. 108.

⁸⁰ *Krstić*, ICTY, 19.04.04, pr. 134.

⁸¹ Kreß (2006), s. 493.

⁸² *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 498; *Rutaganda*, ICTR, 06.12.99, pr. 59.

⁸³ Fisher, s. 172; Kreß (2006), s. 498.

⁸⁴ *Popovic et al.*, ICTY, 10.06.10, pr. 830.

foreslået, at den specielle hensigt i folkedrab skal fortolkes som et krav om, at gerningspersonen har begået de strafbare handlinger med viden om derved at fremme en plan rettet mod medlemmer af en gruppe med det realistiske mål at ødelægge gruppen helt eller delvist.⁸⁵ Altså en form for modificeret *purpose*-baseret fortolkning af den specielle hensigt, hvilket denne forfatter kan tilslutte sig.

I praksis er det vanskeligt at bevise, at gerningspersonen havde en sådan speciel hensigt, dels fordi den er særdeles specifik, dels fordi den specielle hensigt til helt eller delvist at ødelægge en gruppe sjældent annonceres eksplicit og offentligt af gerningspersonen. Derfor er det fastslået, at i tilfælde hvor gerningspersonen ikke selv tilstår folkedrab, kan hans specielle hensigt udledes af en række nærmere angivne faktiske forhold.⁸⁶ Dette omfatter bl.a. gerningspersonens udtalelser, de anvendte metoder hvormed de strafbare handlinger er begået, antallet og omfanget af de begåede strafbare handlinger, samt tilstedeværelsen af en egentlig plan eller politik om at begå folkedrab.⁸⁷ På grund af uskyldsformodningen kan udledningen af den specielle hensigt på baggrund af sådanne indiciebeviser dog alene ske, hvis disse ikke også med rimelighed kan pege i anden retning end i retningen af den specielle hensigt til at begå folkedrab.⁸⁸ Derudover bør der anvendes en holistisk tilgang i bevisvurderingen, således at beviserne samlet set skal pege i retningen af en speciel hensigt til folkedrab, for at denne kan anses for fastlagt.⁸⁹

2.4.2.3. "Som sådan"

Umiddelbart fremgår det ikke af definitionens ordlyd, men ordene *som sådan* udtrykker et krav om et bestemt motiv, nemlig at ofrene udsættes for de strafbare handlinger på grund af deres medlemskab af den beskyttede gruppe.⁹⁰ Under forhandlingerne om folkedrabskonventionen var der blandt staterne uenighed om, hvorvidt der af definitionens ordlyd skulle fremgå et motivkrav. Ordene 'som sådan' blev indarbejdet i definitionen på baggrund af et kompromisforslag fra Venezuela, uden at indholdet af ordene entydigt blev fastlagt i forbindelse med udarbejdelsen og vedtagelsen af folkedrabskonventionen.⁹¹ ICTR-appelkammeret fastslog dog endegyldigt, at ordene

⁸⁵ Kreß (2006), s. 478.

⁸⁶ Akayesu, ICTR, 02.09.98, pr. 523.

⁸⁷ Mettraux (2019), s. 240ff.

⁸⁸ Ibid., s. 224f.

⁸⁹ Stakić, ICTY, 22.03.06, pr. 55.

⁹⁰ Kreß (2006), s. 498f.; Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 294; Shaw (2021), s. 363ff.

⁹¹ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 297-299.

udtrykker et motivkrav, således at de strafbare handlinger begås mod ofrene på grund af deres medlemskab af gruppen, om end der ikke kan stilles krav om, at de *alene* skal være begået af denne årsag.⁹² Motivkravet er da også i overensstemmelse med Lemkins forståelse af folkedrab, idet han anførte, at de handlinger, hvormed folkedrab begås, ikke rettes mod personer i deres egenskab som enkeltindivider men som medlemmer af en bestemt gruppe.⁹³ Udsættes ofrene ikke for de strafbare handlinger på grund af deres gruppemedlemskab men derimod på grund af f.eks. deres politiske holdninger, er der dermed ikke tale om folkedrab.⁹⁴

2.5. Indholdet af forbrydelser mod menneskeheden

Den officielle version af romstatutten eksisterer på seks sprog: arabisk, engelsk, fransk, kinesisk, russisk og spansk. I nærværende afhandling benyttes dog den danske oversættelse af romstatutten, som den fremgår af bilag 1 til den lov⁹⁵, hvorved Danmark tiltrådte traktaten. Af oversættelsens art. 7, stk. 1, fremgår følgende definition af forbrydelser mod menneskeheden:

Artikel 7 Forbrydelser mod menneskeheden

1. Ved »forbrydelser mod menneskeheden« forstår i denne statut følgende handlinger, når de begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet:

- a) drab,*
- b) udryddelse,*
- c) slaveri,*
- d) deportation eller tvungen overførelse af en befolkning,*
- e) fængsling eller anden alvorlig berøvelse af fysisk frihed i strid med folkerettens grundlæggende regler,*
- f) tortur,*
- g) voldtægt, seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet, tvungen sterilisering eller enhver anden form for seksuel vold af lignende grovhed,*
- h) forfølgelse af enhver identificerbar gruppe eller fællesskab af politiske, racemæssige, nationale, etniske, kulturelle, religiøse, kønsbestemte årsager, jf.*

⁹² *Niyitegeka*, ICTR, 09.07.04, pr. 53.

⁹³ Lemkin (1944), s. 79.

⁹⁴ Kreß (2006), s. 498f.

⁹⁵ Lov nr. 342 af 16. maj 2001 med senere ændringer.

stk. 3, eller andre årsager, der er almindeligt anerkendt som værende i strid med folkeretten, i forbindelse med enhver i dette stk. 1 nævnt handling eller anden forbrydelse under domstolens jurisdiktion,

i) tvangsforsvindinger,

j) apartheid,

k) andre umenneskelige handlinger af lignende karakter, der forsætligt forårsager stor lidelse eller alvorlig skade på legeme, sjæl eller helbred.

2.5.1. De objektive elementer (*actus reus*) af forbrydelsen

2.5.1.1. De strafbare handlinger

Den første strafbare handling er *drab*, jf. stk. 1, litra a. Her gælder et krav om, at ofret skal være dødt, og at døden skal være indtruffet som et resultat af drabet. Drab kan både begås ved handling eller undladelse.⁹⁶

Dernæst er *udryddelse* kriminaliseret i stk. 1, litra b. Dette omfatter bevidst påtvingelse af livsvilkår, bl.a. berøvelse af adgang til mad og medicin, der er beregnet på at medføre, at en del af en befolkning ødelægges, jf. stk. 2, litra b. Det har andetsteds været anført, at udryddelse omfatter handlinger eller undladelser, der direkte eller indirekte bidrager til drab på et stort antal individer, om end der ikke kan sættes et tal på hvor mange, der minimum skal være dræbt.⁹⁷ Denne bestemmelse minder på mange måder om folkedrab og kan omfatte de tilfælde, der nærmer sig folkedrab, men hvor alle elementer i folkedrabsforbrydelsen ikke er til stede, navnlig hensigten til helt eller delvist at ødelægge en af de beskyttede grupper.⁹⁸

For det tredje er *slaveri* strafbart, jf. stk. 1, litra c. Herved forstås udøvelse af en eller samtlige af de beføjelser, der er knyttet til ejendomsretten over en person, og omfatter udøvelse af sådanne beføjelser i forbindelse med menneskehandel, især med kvinder og børn, jf. stk. 2, litra c.

Derudover er *deportation eller tvunget overførelse af en befolkning* kriminaliseret, jf. stk. 1, litra d. Herved forstås tvungen forflyttelse af de berørte personer ved udvisning eller brug af andre

⁹⁶ Bemba, ICC, 15.06.09, pr. 132; Katanga et al., ICC, 30.09.08, pr. 421 og 287.

⁹⁷ Mettraux (2020), s. 391f.

⁹⁸ Schabas (2016), s. 174.

tvangsmidler fra deres lovlige opholdssted uden folkeretligt tilladelige grunde, jf. stk. 2, litra d. At der ikke må være folkeretligt tilladelige grunde, betyder, at ikke enhver forflyttelse er omfattet af bestemmelsen. F.eks. kan forflyttelse af hensyn til civiles sikkerhed, humanitære årsager og afgørende militære årsager være tilladelige i henhold til folkeretten og derfor ikke omfattet af denne bestemmelse.⁹⁹ Da grundene skal være tilladelige i henhold til folkeretten, er det således underordnet, om national lovgivning tillader forflyttelsen. Det er desuden fastslået, at der ikke kan stilles krav om, forflyttelsen skal ske på tværs af en international grænse, hvorfor såkaldte interne forflyttelser også er omfattet af bestemmelsen.¹⁰⁰

I stk. 1, litra e, er *fængsling eller anden alvorlig berøvelse af fysisk frihed i strid med folkerettens grundlæggende regler* kriminaliseret. Dette omfatter særligt tilfælde af vilkårlig fængsling, hvorved forstås berøvelsen af individets frihed uden retfærdig rettergang som led i et systematisk eller omfattende angreb på en civilbefolkning.¹⁰¹ At fængslingen evt. er i overensstemmelse med national lovgivning, er uden betydning, da det afgørende er, om den er i strid med folkerettens grundlæggende regler. Dette skyldes bl.a., at sådan fængsling netop ofte sker under henvisning til nationale retsregler af mere eller mindre tvivlsom karakter.¹⁰²

Endvidere er *tortur* kriminaliseret i stk. 1, litra f. Herved forstås forsætlig påførelse af stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk, på en person i anklagedes varetægt eller under anklagedes kontrol, jf. stk. 2, litra e, 1. pkt. Det omfatter dog ikke smerte eller lidelse, der alene stammer fra, er forbundet med eller følger af lovlige sanktioner, jf. 2. pkt. Selv om der ikke kan fastsættes en klar nedre grænse for, hvor alvorlige eller voldsomme handlingerne skal være for at udgøre tortur, skal en anseelig grad af smerte og lidelse nås.¹⁰³ Der kan dog ikke stilles krav om, at ofret skal være påført permanent skade.¹⁰⁴

For det syvende er *voldtægt og andre former for seksualforbrydelser* kriminaliseret, jf. stk. 1, litra g. Ved voldtægt forstås, at der sker penetration med enten et kønsorgan eller et objekt, og at dette er

⁹⁹ Ibid., s. 180.

¹⁰⁰ Stakić, ICTY, 31.07.03, pr. 680.

¹⁰¹ Kordić et al., ICTY, 26.02.01, pr. 302 som fastholdt af appelkammeret i Kordić et al., ICTY 17.12.04, pr. 116.

¹⁰² Schabas (2016), s. 180.

¹⁰³ Kunarac et al., ICTY, 12.06.02, pr. 149; Bemba, ICC, 15.06.09, pr. 193.

¹⁰⁴ Kvočka et al., ICTY, 02.11.01, pr. 148.

sket med f.eks. magt, tvang eller over for en person, der ikke kan give samtykke.¹⁰⁵ Derudover er seksuelt slaveri, tvungen prostitution, påtvungen graviditet og tvungen sterilisering kriminaliseret i bestemmelsen. Endelig kriminaliserer bestemmelsen enhver anden form for seksuel vold af lignende grovhed. Det er antaget, at denne residualbestemmelse bl.a. kan omfatte seksuel vold begået mod afdøde samt tvungen, offentlig afklædning af personer.¹⁰⁶

I stk. 1, litra h, er *forfølgelse* kriminaliseret, hvilket bl.a. kan dække over påførelse af fysisk eller mental skade samt krænkelser af den personlige frihed, herunder uretmæssig tilbageholdelse, deportation og tvungen overførelse.¹⁰⁷ Selv om det af bestemmelsens ordlyd fremgår, at der er tale om forfølgelse af enhver identificerbar gruppe eller fællesskab, er det præciseret i *Elements of Crimes*, at der både kan være tale om forfølgelse af en og flere personer.¹⁰⁸ Forfølgelsen skal dog under alle omstændigheder ske af politiske, racemæssige, nationale, etniske, kulturelle, religiøse eller kønsbestemte årsager.

Tvangsforsvindinger er ligeledes kriminaliseret, jf. stk. 1, litra i, hvorved forstås anholdelse, tilbageholdelse eller bortførelse af personer udført af eller med bemyndigelse, støtte eller forståelse fra en stat eller politisk organisation, efterfulgt af en nægtelse af at anerkende denne frihedsberøvelse eller at give informationer om de pågældende personers skæbne eller opholdssted med den hensigt at fjerne dem fra retmæssig beskyttelse i et længere tidsrum, jf. stk. 2, litra i.

Desuden er *apartheid* kriminaliseret i stk. 1, litra j, hvorved forstås umenneskelige handlinger, der er begået som led i en racemæssig gruppes institutionaliserede regime af systematisk undertrykkelse af og dominans over en anden racemæssig gruppe eller grupper, og som er begået med den hensigt at opretholde dette regime, jf. stk. 2, litra h.

Endelig er *andre umenneskelige handlinger af lignende karakter, der forsætligt forårsager stor lidelse eller alvorlig skade på legeme, sjæl eller helbred* kriminaliseret i stk. 1, litra k. Der er tale om en residualbestemmelse, hvorfor den samme handling ikke både kan være omfattet af denne bestemmelse og af en af de andre i litra a-h oplistede strafbare handlinger.¹⁰⁹ Bestemmelsen kan

¹⁰⁵ Elements of Crimes, Crimes against humanity of rape, pr. 1-2.

¹⁰⁶ Schabas (2016), s. 193.

¹⁰⁷ Blaškić, ICTY, 03.03.00, pr. 220; Vasiljević, ICTY, 29.11.02, pr. 246.

¹⁰⁸ Elements of Crimes, Crimes against humanity of persecution, pr. 2.

¹⁰⁹ Schabas (2016), s. 40.

bl.a. omfatte lemlæstelser, kastreringer, medicinske eksperimenter, brug af menneskelige skjold, at skænde lig og brutale drab begået foran ofrenes familiemedlemmer.¹¹⁰

2.5.1.2. "Som led i et omfattende eller systematisk angreb"

ICTY har fastslået i f.eks. *Kupreškić et al.*, at det er kravet om et bestemt omfang og alvorlighed, der udgør essensen af forbrydelser mod menneskeheden.¹¹¹ Det er således ikke de enkelte strafbare handlinger, der gør forbrydelser mod menneskeheden til en af de mest alvorlige internationale forbrydelser men derimod forbrydelsens store omfang og betydelige grad af alvorlighed.¹¹² Hermed sigtes til det andet objektive element i forbrydelsen, nemlig at der skal være *et omfattende eller systematisk angreb*. *Omfattende* henviser til en massiv, hyppig og storstilet aktion udført kollektivt med betydelig alvorlighed, og som er rettet mod flere civile.¹¹³ Ved *systematisk* forstås, at angrebet er grundigt organiseret og følger et fast mønster på baggrund af en fælles politik involverende væsentlige offentlige eller private ressourcer.¹¹⁴ *Systematisk* udelukker dermed vilkårlige og isolerede voldshandlinger.¹¹⁵

Det bemærkes, at det er angrebet, der skal være omfattende eller systematisk, hvorfor de enkelte strafbare handlinger, der begås, ikke selvstændigt behøver at leve op til dette krav.¹¹⁶ Disse skal blot udføres *som led* i det omfattende eller systematiske angreb, hvilket er det tredje objektive element i forbrydelsen. Heri ligger et krav om, at der skal være en sammenhæng eller forbindelse mellem de enkelte begåede strafbare handlinger og det omfattende eller systematiske angreb. Med andre ord skal de være begået til fremme af det omfattende eller systematiske angreb.¹¹⁷

2.5.1.3. Et yderligere krav om en statsplan eller -politik?

I forlængelse af kravet om, at angrebet skal være omfattende eller systematisk, har det været omdiskuteret, hvorvidt der gælder et yderligere krav om, at der skal være en stats- eller organisationsplan eller -politik om at udføre et sådant angreb. Af romstatuttens art. 7, stk. 2, litra a, fremgår et sådant krav eksplicit. Det har dog været anført, at dette udelukkende skal ses som et

¹¹⁰ Mettraux (2020), s. 688ff.; Schabas (2016), s. 209.

¹¹¹ *Kupreškić et al.*, ICTY, 14.01.00, pr. 543.

¹¹² Akhavan (2012), s. 35ff.; Aust (2010), s. 44.

¹¹³ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 580; *Bemba*, ICC, 15.06.09, pr. 83; *Katanga et al.*, ICC, 30.09.08, pr. 396.

¹¹⁴ *Akayesu*, ICTR, 02.09.98, pr. 580. *Blaškić*, ICTY, 03.03.00, pr. 203.

¹¹⁵ *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 94.

¹¹⁶ *Kordić et al.*, ICTY, 17.12.04, pr. 94; *Blaškić*, ICTY, 29.07.04, pr. 101; *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 96.

¹¹⁷ *Katanga et al.*, ICC, 30.09.08, pr. 400.

udtryk for, at staterne på konferencen i Rom ønskede at ekskludere vilkårlige og ukoordinerede handlinger begået af enkeltindivider, og ikke som udtryk for at man ønskede at etablere et nyt egentligt krav, der fraveg tidligere praksis.¹¹⁸ Praksis fra ICTY-appelkammeret modsiger da umiddelbart også, at et sådant krav skulle gælde, idet tribunalen har fastslået, at en sådan plan eller politik ikke er et element af forbrydelser mod menneskeheden, om end det kan være relevant i bevisførelsen for, at et angreb er rettet mod en civilbefolkning, og at angrebet er omfattende eller systematisk.¹¹⁹ Heroverfor har det kritisk og lidt spydigt været bemærket, at man med den linje, ICTY har anlagt, ikke vil kunne adskille seriemordere eller et organiseret forbrydersyndikats handlinger fra forbrydelser mod menneskeheden.¹²⁰ Tilhængere af, at kravet om en plan eller politik har desuden anført, at karakteren og omfanget af forbrydelser mod menneskeheden nødvendiggør brugen af statslige institutioner, strukturer og ressourcer.¹²¹

Mellem de to synspunkter fremført af henholdsvis modstandere og tilhængere af et sådant krav, er der i et tredje synspunkt henvist til, at et ICTY-kammer har anerkendt, at på trods af, at der ikke kan stilles krav om en egentlig statsplan eller -politik, kræver forbrydelser mod menneskeheden, at staten eller regeringen i et vist omfang tolererer, at forbrydelsen begås.¹²² Samtidig er der henvist til, at *Elements of Crimes* til romstatutten tilsvarende fastslår, at kravet om en statspolitik under særlige omstændigheder kan anses for opfyldt, hvis staten bevidst undlader at gribe ind over for forbrydelser mod menneskeheden, således at statens undladelse tilskynder forbrydelsen.¹²³ På den baggrund har det som en form for *modus vivendi* været anført, at uenigheden mellem modstandere af og fortalere for kravet i virkeligheden ikke er særlig stor, da det i begge synspunkter anerkendes, at staten som minimum i et vist omfang bevidst skal tolerere eller undlade at gribe ind over for forbrydelser mod menneskeheden.¹²⁴ Denne forfatter kan tilslutte sig dette synspunkt, således at om end der ikke gælder et krav om en egentlig statsplan eller -politik, forudsætter forbrydelser mod menneskeheden i praksis, at staten i et vist omfang tillader eller passivt tilskynder til forbrydelsen.

¹¹⁸ Sadat (2013), s. 352ff.

¹¹⁹ Kunarac et al., ICTY, 12.06.02, pr. 98; Blaškić, ICTY, 29.07.04, pr. 120.

¹²⁰ Schabas (2020), s. 105.

¹²¹ Bassiouni (2011), s. 14.

¹²² Kupreškić et al., ICTY, 14.01.00, pr. 552.

¹²³ Elements of Crimes, Crimes against humanity, Introduction, note 6.

¹²⁴ Akhavan (2012), s. 39.

2.5.1.4. "Mod en civilbefolkning"

Endelig skal angrebet være rettet *mod en civilbefolkning*, hvilket er det sidste objektive element i forbrydelsen. Dette indebærer, at en civilbefolkning skal være den primære genstand for angrebet.¹²⁵ I fastlæggelsen af hvad der udgør en civilbefolkning, kan der søges vejledning i den humanitære folkerets civilbefolkningsbegreb, da dette antages at være udtryk for folkeretlig sædvaneret.¹²⁶ Uanset hvad bør civilbefolkningsbegrebet dog fortolkes meget bredt, således at alle personer kan være omfattet undtagen de, der har ansvaret for opretholdelse af den offentlige orden og har legitime midler til udøvelse af magt.¹²⁷ Der kan ikke fastsættes en egentlig nedre grænse for, hvor mange mennesker der skal til for at udgøre en civilbefolkning, men det har været anført, at det er tilstrækkeligt, så længe der ikke blot er tale om et begrænset og vilkårligt udvalgt antal individer.¹²⁸ ¹²⁹ Det bemærkes desuden, at beskyttelsen ikke alene omfatter udenlandske statsborgere men også civilbefolkningen internt i en stat, hvilket bl.a. skal ses i lyset af, at den internationale strafferet siden Nürnbergprocessen netop også yder befolkningerne beskyttelse mod overgreb begået af deres egne stater.¹³⁰

2.5.2. De subjektive elementer (*mens rea*) af forbrydelsen

Forbrydelsens *mens rea* kan opdeles i to subjektive elementer: 1) *generel hensigt* til at begå de strafbare handlinger, og 2) at de strafbare handlinger begås *med viden om det omfattende eller systematiske angreb*, dvs. viden om den bredere kontekst i hvilken, de strafbare handlinger begås som led i.

At der gælder et krav om, at gerningspersonen *generelt skal have til hensigt* at begå de strafbare handlinger, er ukontroversielt og et udtryk for princippet om *actus non facit reum nisi mens sit rea*. For så vidt angår kravet om *viden om konteksten*, dvs. viden om det omfattende eller systematiske angreb, er det alene i romstatutten, at et sådant krav eksplicit er formuleret, men det er anerkendt som en del af forbrydelser mod menneskeheden som etableret i folkeretlig sædvaneret.¹³¹ Kravet indebærer ikke, at gerningspersonen selv systematisk og flere gange skal begå de strafbare

¹²⁵ *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 91.

¹²⁶ *Ibid.*; *Katanga et al.*, ICC, 07.03.14, pr. 1102.

¹²⁷ *Kayishema et al.*, ICTR, 21.05.99, pr. 127.

¹²⁸ *Katanga et al.*, ICC, 07.03.14, pr. 1105.

¹²⁹ Bassiouni (2011), s. 31.

¹³⁰ Schabas (2016), s. 154.

¹³¹ *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 102; *Tadić*, ICTY, 15.07.99, pr. 271; *Kordić et al.*, ICTY, 17.12.04, pr. 99.

handlinger, hvorfor det i princippet er tilstrækkeligt blot at begå én af de strafbare handlinger én gang, så længe han er bevidst om, at handlingen begås som led i et systematisk eller omfattende angreb mod en civilbefolkning. I *Elements of Crimes* er det ligeledes formuleret som et krav om, at gerningspersonen vidste eller havde til hensigt, at hans handlinger var en del af et omfattende eller systematisk angreb.¹³² En detaljeret viden om angrebet kræves heller ikke, hvorfor det er tilstrækkeligt, at gerningspersonen blot har en generel viden om angrebet.¹³³

Hvis gerningspersonen både har generel hensigt til at begå de strafbare handlinger og viden om den kontekst, handlingerne bliver begået i, anses de subjektive elementer af forbrydelser mod menneskeheden for at være til stede. Dette indebærer også, at gerningspersonens motivation for at begå handlingerne er underordnet og kan sågar være personlige.¹³⁴ Ud over i tilfælde af forfølgelse som defineret i romstatuttens art. 7, stk. 1, litra h, kan der derfor ikke opstilles et krav om, at gerningspersonen skal have et diskriminerende motiv for at begå handlingerne.^{135 136}

¹³² *Elements of Crimes*, Crimes against humanity, Introduction, pr. 3.

¹³³ *Kunarac et al.*, ICTY, 12.06.02, pr. 102.

¹³⁴ *Ibid.*, pr. 103; *Kordic et al.*, ICTY, 17.12.04, pr. 99.

¹³⁵ *Tadić*, ICTY, 15.07.99, pr. 297.

¹³⁶ Schabas (2016), s. 172.

3. Forholdene for uighurerne i Xinjiang i Kina

3.1. Xinjiang: En strategisk vigtig region

Xinjiang Uighur Autonom Region (Xinjiang) er en autonom region i det nordvestlige Kina, der grænser op til Mongoliet, Rusland, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Afghanistan samt pakistansk- og indiskkontrollerede områder af Kashmir. Xinjiang har i mange år været hjemsted for de mere end 11 mio. uighurer, der er et af de mange etniske grupper, der udgør den kinesiske befolkning. Uighurerne er etnisk og sprogligt af tyrkisk afstamning, ligesom de hovedsageligt er muslimer og kulturelt tættere forbundne med de etniske grupper, der bor i Usbekistan og Kirgisistan, end han-kineserne, der udgør den største etniske gruppe i Kina.

Regionen har gennem længere tid været præget af forskellig grad af separatisme blandt visse uighurer, men siden 1949 har Xinjiang været en integreret del af Folkerepublikken – dog med en vis grad af selvstyre. Når nogle uighurer har ønsket en vis grad af selvstyre eller en egentlig løsrivelse fra Folkerepublikken, skyldes det ikke alene kulturelle, sproglige og religiøse forskelle mellem uighurer og han-kinesere, men også at uighurerne længe har været marginaliserede og undertrykte. Flere gange har dette medført blodige konfrontationer mellem uighurer og han-kinesere, f.eks. i 2008 hvor Turkistan Islamic Party udførte flere busbombeangreb, eller i 2009 hvor protester og optøjer resulterede i omkring 200 dødsfald (hovedsageligt han-kinesere) og flere hundrede sårede.¹³⁷

Samtidig har den kinesiske stat, i et forsøg på at inddæmme separatismen, strammet sit greb om både regionen og dens befolkning. Antallet af sikkerhedsstyrker i regionen er øget under henvisning til, at visse uighurer ifølge staten udgør en etnonationalistisk trussel, og at Xinjiang er blevet grobund for 'de tre onde kræfter'; separatisme, terrorisme og ekstremisme.¹³⁸ Den kinesiske stat har desuden siden 1950'erne opfordret og hjulpet han-kinesere i at emigrere til Xinjiang. Således udgjorde uighurerne i 1945 82,7 % af befolkningen i Xinjiang, mens alene 6,2 % var han-kinesere. I 2008 var andelen af uighurer i regionen faldet til 46,1 %, mens andelen af han-kinesere var steget til 39,2 %.¹³⁹

¹³⁷ [www.vox.com](#) (link 7); Vox-video (link 8); Al Jazeera English-video (link 9).

¹³⁸ OHCHR (2022), s. 8.

¹³⁹ Vox-video (link 8); Al Jazeera English-video (link 9).

At det er helt afgørende for den kinesiske stat at bevare kontrollen over Xinjiang, skyldes bl.a. en række økonomiske og politiske forhold. I takt med at Kinas økonomi er vokset, er behovet for energi blevet større, og i den forbindelse er det værd at bemærke, at Xinjiang besidder ca. 40 % af Kinas kulreserver, mere end 20 % af landets olie- og gasreserver samt 40 % af landets potentiale for vindenergi. Regionen er desuden økonomisk vigtig på grund af dens store landbrugsproduktion.¹⁴⁰

¹⁴¹ Derudover vedtog Kina i 2013 sin såkaldte *Belt and Road Initiative*, der er en strategi for etableringen af en global netværksinfrastruktur til fremme af omverdenens handel med Kina. En strategi der dermed skal øge landets internationale politiske og økonomiske indflydelse. En betydelig del af dette netværk af bl.a. jernbaner, motorveje og rørledninger går netop gennem Xinjiang.¹⁴²

3.2. International kritik: Uighurerne er en undertrykt gruppe

3.2.1. Strike Hard Campaign against Violent Terrorism

Som nævnt under afsnit 3.1. har uighurerne i Xinjiang været marginaliserede og undertrykte gennem længere tid, men i 2014 introducerede den kinesiske stat den såkaldte *Strike Hard Campaign against Violent Terrorism* som svar på de tiltagende terrortrusler i regionen. Med kampagnen blev et anti-terrorlovgivningssystem vedtaget, således at der med hjemmel i vagt og bredt formuleret lovgivning kunne iværksættes en række tiltag over for uighurer, der udviste tegn på religiøs ekstremisme. Et af de tiltag, der er blevet iværksat, er masseinterneringer af uighurer i særlige fangelejre. Masseinterneringerne har i hvert fald fundet sted siden 2016 og blev intensiveret i 2017, hvor OHCHR modtog et stigende antal rapporteringer herom.¹⁴³ Det er vanskeligt at sige præcist hvor mange uighurer, der er blevet frihedsberøvet, men det har været anslået, at en million eller flere har været interneret i fangelejre, mens flere hundrede tusinde derudover har været uretmæssigt frihedsberøvet på anden vis.¹⁴⁴ Ud over masseinterneringerne indeholder kampagnen også andre tiltag uden for fangelejrene, som medfører omfattende krænkelse af bl.a. retten til privatliv, familieliv og religionsfrihed samt seksuelle og reproduktive rettigheder.

¹⁴⁰ OHCHR (2022), s. 3f.

¹⁴¹ Vox-video (link 8).

¹⁴² www.vox.com (link 7); Vox-video (link 8); Al Jazeera English-video (link 9).

¹⁴³ HRW (2021), s. 12; OHCHR (2022), s. 1.

¹⁴⁴ Amnesty (2021), s. 48; HRW (2021), s. 12.

3.2.2. Forholdene i fangelejrene

Flere af dem, der har været interneret i fangelejrene, har oplyst, at de i første omgang blev ført til fangelejrene af sikkerhedsstyrker mod deres vilje og uden mulighed for at gøre indsigelser, ligesom de heller ikke kunne forlade fangelejrene, når de ville. De tidligere internerede, som OHCHR har interviewet, har oplyst, at de var interneret i mellem to og 18 måneder, om end de dog ikke på forhånd vidste, hvor lang tid, de ville være interneret.¹⁴⁵ I løbet af deres tid i fangelejrene, blev de udsat for bl.a. fysisk og mental tortur og anden mishandling samt politisk indoktrinering.¹⁴⁶ Desuden var de internerede underlagt konstant kontrol og blev instrueret i, hvad de skulle gøre, herunder hvordan de skulle sidde, hvornår de måtte stå op, og i hvilken retning de skulle kigge.¹⁴⁷

3.2.2.1. Tortur og seksuel vold

Anvendelse af tortur i fangelejrene har været udbredt og blev typisk udøvet i forbindelse med afhøringer, eller som straf for forseelser begået i fangelejrene. Torturen omfattede bl.a. slag med stav, herunder elektrisk stav, mens ofret var placeret i en såkaldt tigerstol, hvor ofrets arme og ben er fastspændte; længerevarende isolationsfængsling, herunder isolationsfængsling i en tigerstol i små rum uden vinduer; afhøringer mens ofret fik hældt vand i/over ansigtet; og at ofret blev tvunget til at sidde helt stille på en taburet i længere tid. Flere har oplevet at være placeret i en tigerstol i mere end et døgn ad gangen, hvor de hverken fik mad eller drikke.¹⁴⁸ Ligeledes har flere oplyst, at de blev tvunget til at se på, mens andre internerede blev tortureret og placeret i tigerstole, sommetider i flere døgn, uden at de måtte hjælpe dem. Nogle internerede døde som en direkte konsekvens af torturen.¹⁴⁹ Henset til bl.a. den manglende uvished om, hvorfor de blev interneret, og hvor længe de skulle være det, den konstante frygt og overvågning i fangelejrene, og den manglende kontakt til omverdenen og familie, har flere af de internerede oplyst, at de også følte sig udsat for mental tortur.¹⁵⁰

Flere, navnlig kvindelige, internerede har derudover oplyst, at de i fangelejrene blev udsat for adskillige former for seksuel vold, herunder voldtægt, af vagterne. Dette er bl.a. sket i forbindelse med afhøringer, hvor de internerede er blevet tvunget til at være nøgne foran vagter eller tvunget til

¹⁴⁵ OHCHR (2022), s. 13.

¹⁴⁶ Amnesty (2023), s. 125.

¹⁴⁷ HRW (2021), s. 20.

¹⁴⁸ OHCHR (2022), s. 22; Amnesty (2021), s. 101ff.

¹⁴⁹ Amnesty (2021), s. 107.

¹⁵⁰ OHCHR (2022), s. 23.

at udføre oralsex på vagterne. Nogle internerede er blevet udsat for gruppevoldtægter af vagterne, ligesom nogle har oplyst, at de har været udsat for elektriske stød på deres kønsdele.¹⁵¹

3.2.2.2. Sundheds- og helbredsforhold

Flere kvindelige internerede har derudover oplyst, at de uden samtykke er blevet udsat for invasive gynækologiske undersøgelser. Både mandlige og kvindelige internerede fik regelmæssigt indsprøjtninger og/eller piller, ligesom de jævnligt fik udtaget blodprøver. De vidste ikke, hvilke indsprøjtninger og/eller piller, de fik, men de følte sig døsig efter indsprøjtningerne og pillerne, og de tror selv, at tvangsmedicineringen har haft til formål at svække deres hukommelse og gøre dem sterile, bl.a. fordi flere yngre kvinder ikke længere fik menstruation.¹⁵²

Derudover var mange af de internerede næsten konstant sultne og tørstige, eftersom de kun fik lidt mad og drikke, hvilket medførte store vægttab hos dem.¹⁵³ Indenfor i fangelejrene var det meget sparsomt med naturligt lys, da de fleste rum enten ikke havde vinduer eller kun havde ét vindue. Det var alene et mindre antal internerede, der fik lov at gå udenfor hver dag. Resten kunne kun komme udenfor i begrænset omfang, ligesom flere først fik denne mulighed efter at have tilbragt flere måneder indenfor i fangelejrene.¹⁵⁴ Om natten oplevede de internerede, at lysene i deres soverum flere gange blev tændt, hvorfor de ofte var i søvnunderskud.¹⁵⁵

Som en direkte konsekvens af forholdene i fangelejrene, herunder torturen, tvangsmedicineringen samt manglen på mad, drikke og ordentlig hygiejne, blev den generelle helbredstilstand hos mange af de internerede forværret i fangelejrene. Bl.a. har flere efter deres internering fået kroniske smerter, mentale traumer, dårlig hukommelse, dårligt syn, søvnbesvær og erektionsproblemer.¹⁵⁶

3.2.2.3. Udviskning af religiøs, kulturel og sproglig identitet

De internerede blev i fangelejrene udsat for omfattende og systematisk politisk indoktrinering. Stort set alle skulle deltage i forelæsninger om kinesisk sprog, historie, ret og 'ideologi'. Forelæsningerne havde til formål at belære om islams ondskab og oplyse, om de regler, som uighurerne var

¹⁵¹ OHCHR (2022), s. 23; HRW (2021), s. 36.

¹⁵² OHCHR (2022), s. 23; Amnesty (2021), s. 90.

¹⁵³ OHCHR (2022), s. 22; Amnesty (2021), s. 73f.

¹⁵⁴ Amnesty (2021), s. 76.

¹⁵⁵ OHCHR (2022), s. 22.

¹⁵⁶ Ibid., s. 23; Amnesty (2021), s. 91.

underlagt, herunder regler der begrænser udfoldelse af deres religiøse, kulturelle og sproglige identitet. Derudover havde forelæsningerne bl.a. gennem propagandafilm til formål at hylde den kinesiske præsident, det kinesiske kommunistparti og Folkerepublikken. I den forbindelse skulle de internerede synge såkaldte 'røde sange', der hyldede kommunistpartiet og Folkerepublikken. Langt det meste af dagen og aftenen gik med denne såkaldte undervisning.¹⁵⁷ Det var desuden forbudt, at tale andre sprog end kinesisk.¹⁵⁸

3.2.3. Forholdene i Xinjiang i øvrigt

Som nævnt under afsnit 3.2.1. har den kinesiske stat også iværksat en række tiltag i Xinjiang uden for fangelejrene.

3.2.3.1. Udviskning af religiøs, kulturel og sproglig identitet

Den kinesiske stat regulerer i detaljeret grad både religion og religionsudøvelse i Xinjiang. Religiøse aktiviteter er alene tilladt for voksne i visse statskontrollerede lokationer med statsakkrediteret personale og på baggrund af statsgodkendt materiale.¹⁵⁹ Samtidig er det på forskellig vis dokumenteret, at den kinesiske stat har ødelagt eller beskadiget steder af religiøs betydning for muslimer i Xinjiang, herunder moskeer og muslimske gravsteder. Hovedparten af de ca. 20.000 moskeer i Xinjiang er blevet ødelagt eller beskadiget eller ombygget til andre ikke-religiøse formål.¹⁶⁰ Som anført under afsnit 3.2.1. er anti-terrorlovgivningen på området både vagt og bredt formuleret, således at tegn på religiøs ekstremisme bl.a. omfatter det at bære hijab, nægte at se fjernsyn eller høre radio, at gro et langt skæg, at lukke restauranter under ramadanen, at bede, at besidde bøger om islam samt at give sit barn et muslimsk navn.¹⁶¹ Desuden har flere religiøse lærde og andre højerestående personer i det religiøse muslimske miljø været tilbageholdt eller frihedsberøvet.¹⁶²

Ud over pres på religionsudøvelse har uighurerne også oplevet, at deres kulturelle og sproglige identitet har været under pres. Allerede i 2014 udtrykte FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (CESCR) bekymring over, at etniske minoriteter i Kina oplevede alvorlige

¹⁵⁷ OHCHR (2022), s. 22; Amnesty (2021), s. 80; HRW (2021), s. 72 og 84.

¹⁵⁸ Amnesty (2021), s. 84.

¹⁵⁹ OHCHR (2022), s. 25.

¹⁶⁰ Ibid., s. 26f.; Amnesty (2021), s. 34; HRW (2021), s. 29f.

¹⁶¹ OHCHR (2022), s. 26; Amnesty (2021), s. 27ff.; HRW (2021), s. s. 27f.

¹⁶² Amnesty (2021), s. 27ff.

restriktioner i udøvelsen af retten til deltagelse i kulturlivet, herunder anvendelse af og undervisning i minoritetssprog, historie og kultur.¹⁶³ Der har efterfølgende været rapporter om lignende restriktioner, herunder forbud mod undervisningsmateriale på uighurernes eget sprog. I stedet forventes det, at uighurerne bl.a. deltager i flaghejsningsceremonier, vel at mærke med Folkerepublikkens flag, politiske indoktrineringsmøder og sprogkurser i kinesisk.¹⁶⁴ Desuden opfordrer, støtter og til tider presser den kinesiske stat til inter-etniske ægteskab, altså ægteskab mellem uighurer og han-kinesere. Indgåelse af sådant et ægteskab kan betyde, at man som uighur undgår at blive sendt i fangelejr, ligesom man opnår en række økonomiske fordele.¹⁶⁵

3.2.3.2. Privatliv og bevægelsesfrihed

Det har været anført, at uighurerne i Xinjiang muligvis er den mest overvågede befolkning i verden.¹⁶⁶ Den omfattende og systematiske overvågning finder sted gennem elektroniske foranstaltninger, herunder indsamling af biometriske data gennem f.eks. blodprøver og irisskanninger, omfattende videoovervågning med ansigtsgenkendelse samt adgang til personligt kommunikationsudstyr og finansielle oplysninger. Derudover foregår overvågning også gennem personlige foranstaltninger, herunder indgående interviews foretaget af politiet, ransagninger og afhøringer foretaget af sikkerhedsstyrker, kontrol ved checkpoints samt statsansattes ophold i private uighur-hjem. Sidstnævnte foranstaltning, der blev indført i 2014 og intensiveret i 2017, indebærer, at en statsansat, typisk han-kineser, jævnligt bor hos en uighur-familie i nogle dage. Under opholdet er den statsansatte hele tiden sammen med familien og overvåger bl.a., at familien ikke beder den islamiske bøn eller taler sit eget sprog, ligesom de søger at påvirke familiens politiske holdninger. Det er anslået, at over en million statsansatte har foretaget sådanne ophold hos uighur-familier.¹⁶⁷

Flere uighurer har derudover berettet om indskrænkning i deres bevægelsesfrihed, bl.a. på grund af det store antal checkpoints etableret i regionen. Siden 2016 er antallet af politikontrollerede checkpoints steget markant, hvilket bl.a. har den konsekvens, at det er blevet sværere og betydeligt mere tidskrævende for uighurerne at bevæge sig i og uden for Xinjiang. Desuden begyndte den

¹⁶³ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (E/C.12/CHN/CO/2), pr. 36.

¹⁶⁴ HRW (2021), s. 27.

¹⁶⁵ Amnesty (2021), s. 31.

¹⁶⁶ Ibid., s. 35.

¹⁶⁷ OHCHR (2022), s. 30ff.; Amnesty (2021), s. 35ff.; HRW (2021), s. 23.

kinesiske stat i 2014 at konfiskere mange uighurers pas – et tiltag, der blev intensiveret i slutningen af 2016, og som gør det næsten umuligt for uighurer at forlade Kina.¹⁶⁸

3.2.3.3. Seksuelle og reproduktive rettigheder

En del uighur-kvinder har berettet om påtvungen prævention, navnlig at de fik tvangsopsat spiral eller blev tvangssteriliseret, mens andre har berettet om tvangsaborter, efter de havde nået det maksimalt tilladte antal børn.¹⁶⁹ Selv om antallet af gennemførte steriliseringer generelt er faldet drastisk i Kina siden 2016, hvor landet ophævede sin etbarnspolitik, steg dette tal i 2017 og 2018 for så vidt angår muslimske kvinder i Xinjiang.¹⁷⁰ Tilsvarende er fødselsraten i Xinjiang faldet i hvert fald i perioden fra 2017 til 2019. I 2017 var fødselsraten på 15,88 pr. tusinde indbyggere i Xinjiang, mens dette i 2019 faldt til 8,14 pr. tusinde indbyggere i Xinjiang – altså et fald på næsten 49 %. Til sammenligning var fødselsraten i 2019 i hele Kina på 10,48 pr. tusinde indbyggere.¹⁷¹

3.2.3.4. Tvangsforsvindinger og familieliv

Rapporteringer om familieseparationer og tvangsforsvindinger var blandt nogle af de første indikatorer på, at situationen i Xinjiang var bekymrende. Dette har nær sammenhæng med interneringerne af uighurerne i fangelejre som beskrevet under afsnit 3.2.2. Flere uighurer har oplyst, at de ikke vidste, at deres familiemedlemmer var blevet interneret i fangelejre, eller hvor længe de ville være interneret. Andre blev oplyst om internering af familiemedlemmer, men det var langt fra alle pårørende, der kunne få lov at besøge eller have telefonisk kontakt med de internerede familiemedlemmer.¹⁷² Ligeledes har masseinterneringer betydet, at mange uighur-børn i praksis er blevet forældreløse.¹⁷³ En del af de internerede har derudover oplyst, at de gentagne gange blev truet med, at deres internering ville blive forlænget, og at deres familier også ville blive straffet, hvis de fortalte andre om forholdene i fangelejrene.¹⁷⁴

¹⁶⁸ OHCHR (2022), s. 31; Amnesty (2021), s. 46.

¹⁶⁹ OHCHR (2022), s. 35; HRW (2021), s. 36f.

¹⁷⁰ HRW (2021), s. 39.

¹⁷¹ OHCHR (2022), s. 33.

¹⁷² Ibid., s. 40f.

¹⁷³ HRW (2021), s. 31.

¹⁷⁴ OHCHR (2022), s. 42.

3.3. Kinas svar på kritikken: Xinjiang er i en positiv udvikling

Kina har været afvisende over for den internationale kritik af forholdene i Xinjiang som beskrevet i bl.a. OHCHR's rapport om situationen i regionen. Inden OHCHR udsendte sin rapport, forsøgte den kinesiske stat da også helt at forhindre dens offentliggørelse.¹⁷⁵ Selv om dette ikke lykkedes, fik den kinesiske stat angiveligt OHCHR til at omskrive dele af rapporten inden offentliggørelsen for at imødekomme nogle af Beijings ønsker, ligesom rapportens afsnit om tvangssteriliseringer ifølge en diplomat i OHCHR skulle være blevet udvandet få timer før offentliggørelsen.¹⁷⁶ Den kinesiske stat udarbejdede desuden en omfattende rapport som svar på kritikken, som efter anmodning fra Kina blev offentliggjort i tillæg til OHCHR's rapport. Det væsentligste indhold af den kinesiske rapport og dermed Kinas svar på den internationale kritik gennemgås herunder.

3.3.1. Terror- og ekstremismebekæmpelsen er lovlig, legitim og nødvendig

Ifølge Kina har terroristiske og ekstremistiske kræfter længe skabt uroligheder og udført voldelige angreb i Xinjiang, hvilket har undermineret den sociale stabilitet og krænket basale menneskerettigheder for alle etniske grupper i regionen.¹⁷⁷ I perioden fra 1990 til 2016 har terrorister og religiøse ekstremister udført flere tusinde terrorangreb i Xinjiang, ligesom ekstreme kræfter har opildnet til voldelig omstyrtelse af det sekulære styre til fordel for en stat underlagt religiøs lovgivning.¹⁷⁸ Den kinesiske stats terror- og ekstremismebekæmpelse adresserer disse problemer og imødekommer befolkningens forventninger om sikkerhed og tryghed, ligesom den opretholder social harmoni og stabilitet i regionen.¹⁷⁹ De enkelte uighurer, der har fabrikeret løgne og spredt misinformation om situationen i Xinjiang, er blot lakajer for anti-kinesiske kræfter i USA og visse andre vestlige stater.¹⁸⁰

Terror- og ekstremismebekæmpelsen ved de lovgivende, udøvende og dømmende myndigheder udføres desuden i overensstemmelse med grundlæggende retsstatsprincipper, den kinesiske forfatning samt FN's konventioner og dokumenter om terrorbekæmpelse.¹⁸¹ Beskyldninger om at lovgivningen skulle indeholde vagt og bredt formulerede bestemmelser, afvises som værende

¹⁷⁵ Amnesty (2023), s. 125.

¹⁷⁶ www.politico.eu (link 10)

¹⁷⁷ Information Office of the People's Government of XUAR (2022), s. 2.

¹⁷⁸ Ibid., s. 3ff.

¹⁷⁹ Ibid., s. 10f.

¹⁸⁰ Ibid., s. 13.

¹⁸¹ Ibid., s. 18.

grundløse, idet lovgivningen lever op til det strafferetlige legalitetsprincip og andre internationalt anerkendte principper om retssikkerhed og retsklarhed.¹⁸² Terror- og ekstremismebekæmpelsen sker også med respekt for grundlæggende menneskerettigheder, da disse er garanteret i både den kinesiske forfatning, straffeloven og anti-terrorlovgivningen.¹⁸³ Derudover understreges det, at terror- og ekstremismebekæmpelsen sker på en sådan måde, at borgernes religionsfrihed og etniske skikke respekteres, og at bekæmpelsen ikke er rettet mod en eller flere bestemte etniske grupper eller religioner.¹⁸⁴

3.3.2. VETC afradikaliserer i overensstemmelse med menneskerettighederne

Kritikken af fangelejrene i Xinjiang afvises ligeledes af Kina, der i stedet omtaler disse som *Vocational Education and Training Centers* (VETC), altså en form for erhvervsuddannelsescentre. Formålet med VETC er ifølge den kinesiske stat at afradikalisere, uddanne og rehabilitere dem, der under indflydelse af ekstremisme har begået mindre grove lovovertrædelser.¹⁸⁵ VETC er altså en ikke-strafferetlig ordning målrettet personer, der er blevet tilskyndet, tvunget eller lokket til at deltage i terror- eller ekstremismeaktiviteter, eller personer hvis deltagelse i sådanne aktiviteter har været af mindre grovhed.¹⁸⁶

I VETC får de studerende bl.a. undervisning i standardkinesisk og kinesisk ret, ligesom de tilegner sig en række erhvervskompetencer og opnår bedre kendskab til deres rettigheder og forpligtelser. De får derudover psykologhjælp og foretaget andre adfærdsmæssige ændringer med henblik på at hjælpe dem til at ændre deres ekstreme tankegange, genindtræde i samfundet og vende tilbage til deres familier. Denne del af undervisningen har således til formål at afradikalisere de studerende.¹⁸⁷

VETC er ifølge den kinesiske stat i overensstemmelse med lovgivningen og internationalt anerkendte principper, koncepter og praksisser, ligesom de er underlagt et strengt tilsyn af uafhængige myndigheder. I VETC respekteres de studerendes grundlæggende menneskerettigheder, herunder deres personlige frihed og værdighed, ligesom al mishandling er forbudt. De studerende har derudover adgang til jævnlige besøg af familie, ligesom de har adgang til fri

¹⁸² Ibid., s. 20 og 29.

¹⁸³ Ibid., s. 30.

¹⁸⁴ Ibid., s. 31.

¹⁸⁵ Ibid., s. 47.

¹⁸⁶ Ibid., s. 48.

¹⁸⁷ Ibid., s. 52ff.

korrespondance. Alle de etniske minoriteters traditioner, skikke og sprog bliver ligeledes respekteret i VETC, ligesom de har mulighed for at dyrke deres religion frit, hvilket bl.a. indebærer, at uighurerne har adgang til halal-mad. De fysiske forhold i VETC er desuden gode, f.eks. er der varme og aircondition om henholdsvis vinteren og sommeren, mulighed for at dyrke indendørs og udendørs fritidsaktiviteter samt 24-timers adgang til sundhedsfaciliteter og lægehjælp.¹⁸⁸

VETC har ifølge den kinesiske stat vist sig at være effektive – både for de studerende, der er blevet afradikaliserede og har tilegnet sig en række erhvervskompetencer, og for Xinjiang som helhed, hvor religiøs ekstremisme nu effektivt er fjernet, og social stabilitet er opretholdt.¹⁸⁹ Den internationale kritik om, at VETC i virkeligheden er fangelejre, afvises som værende løgne fabrikeret af anti-kinesiske kræfter i USA og visse andre vestlige stater.¹⁹⁰

3.3.3. Menneskerettighedsbeskyttelsen er styrket i Xinjiang

Ifølge den kinesiske stat er menneskerettighedsbeskyttelsen faktisk kun blevet styrket i Xinjiang i de senere år. Ikke alene er retten til religionsfrihed beskyttet ved lov i Xinjiang, men den er også blevet styrket, bl.a. ved at staten har investeret mange ressourcer i renovering af religiøse mødesteder såsom moskeer samt i forbedringer af de islamiske lærdes uddannelse.¹⁹¹ Derudover beskyttes etniske minoriteters kulturelle ophav, idet deres særegne kulturelle, kunstneriske, sportslige og sproglige aktiviteter i stort omfang kan dyrkes frit.¹⁹² Desuden fremhæver den kinesiske stat den positive økonomiske og sociale fremgang, regionen og dens befolkning har oplevet i de senere år. Mange har fået bedre adgang til arbejde, hvilket har forbedret deres levestandard mærkbart. I slutningen af 2020 var over en million arbejdere i Xinjiang, der tidligere levede i fattigdom, nu hevet ud af fattigdom på grund af muligheden for at arbejde.¹⁹³ Endelig afvises kritikken af den massive overvågning i regionen med, at denne ikke er rettet mod bestemte etniske grupper, og at den sikrer sikkerheden og trygheden for hele befolkningen. I øvrigt bemærkes det, at områder som UK og New York er under massiv overvågning, hvorfor kritikken af den kinesiske stats overvågning afvises som hyklerisk.¹⁹⁴

¹⁸⁸ Ibid., s. 61ff.

¹⁸⁹ Ibid., s. 70ff.

¹⁹⁰ Ibid., s. 67.

¹⁹¹ Ibid., s. 91f.

¹⁹² Ibid., s. 98ff.

¹⁹³ Ibid., s. 103ff.

¹⁹⁴ Ibid., s. 113f.

3.4. En opsummerende vurdering: Undertrykkelse eller udvikling?

Der er helt åbenlyst en stor diskrepans mellem på den ene side OHCHR, Amnesty International og Human Rights Watchs beskrivelser af forholdene for uighurerne i Xinjiang og på den anden side den kinesiske stats beskrivelser af det samme. Diskrepansen er så stor, at de to siders beskrivelser af langt de fleste ikke kan være sande på samme tid. I den forbindelse bemærkes det, at OHCHR, Amnesty International og Human Rights Watch generelt tilskrives stor troværdighed, en høj grad af objektivitet og et højt fagligt niveau, samt at OHCHR almindeligvis udviser en vis grad af forsigtighed, når den udtaler kritik af stater. Samtidig bemærkes det, at den kinesiske stat i nærværende situation næppe kan anses for at være objektiv, idet den har en åbenlys interesse i at beskrive forholdene i Xinjiang positivt. Det er på den baggrund denne forfatters vurdering, at den førstnævnte sides kritiske beskrivelser af Xinjiang må lægges til grund som de retvisende i de tilfælde, hvor der er en diskrepans mellem de to siders beskrivelser. Når der alligevel redegøres for Xinjians betydning for Kina og for den kinesiske stats svar på den internationale kritik, herunder den kinesiske stats syn på Xinjiang, skyldes det ikke kun, at en ensidig beskrivelse af de faktiske forhold i Xinjiang ville være unfair. Det skyldes også, at disse redegørelser kan være relevante i forhold til den retlige vurdering, der foretages under hovedafsnit 4, herunder i forbindelse med fastlæggelsen af hvorfor den kinesiske stat agerer, som den gør, i Xinjiang.

4. En folkeretlig vurdering af forholdene i Xinjiang i Kina

På baggrund af hovedafsnittene 2 og 3 foretages i dette hovedafsnit en diskussion og retlig vurdering af, hvorvidt forholdene for uighurerne i Xinjiang udgør et folkedrab. Vurderes dette ikke at være tilfældet, diskuteres og vurderes det, om der i stedet er tale om forbrydelser mod menneskeheden. At situationen i Xinjiang først skal vurderes i forhold til folkedrab og evt. derefter i forhold til forbrydelser mod menneskeheden, skyldes, at folkedrab er vanskeligere at statuere end forbrydelser mod menneskeheden. I praksis fra bl.a. ICTY ses det da også, at forhold, der ikke kan placeres inden for de relativt snævre grænser for folkedrab, i stedet ofte dømmes til at udgøre forbrydelser mod menneskeheden, der dækker et relativt bredere område.¹⁹⁵

4.1. Udgør forholdene i Xinjiang folkedrab?

4.1.1. Er de objektive elementer realiseret?

4.1.1.1. Udgør uighurerne en beskyttet gruppe?

Først skal det vurderes, om uighurerne kan karakteriseres som en eller flere af de grupper, der er beskyttet i definitionen af folkedrab. Som anført under afsnit 2.4.1.1. bør denne vurdering foretages ud fra en tilgang, der baserer sig på et grundlag af både objektive og subjektive momenter. Som beskrevet under afsnit 3.1. er uighurerne objektivt set bl.a. kendetegnet ved, at de har deres eget sprog og egen kultur og – i modsætning til f.eks. han-kineserne – er af tyrkisk afstamning, hvilket taler for, at de udgør en etnisk gruppe. Derudover er uighurerne hovedsageligt muslimer, nærmere bestemt sunnimuslimer, hvorfor de deler en fælles trosretning, der er funderet i islam. Desuden har de gennem længere tid levet i Xinjiang og således eksisteret på en vedvarende og grundlæggende stabil måde. Flere objektive momenter taler altså for, at uighurerne tillige kan karakteriseres som en religiøs gruppe.

Subjektivt set betragter uighurerne sig selv unægtelig både som en etnisk og religiøs gruppe, idet de netop dyrker bl.a. eget sprog, kultur og religion. Ligeledes må det vurderes, at den kinesiske stat også betragter uighurerne som en etnisk og religiøs gruppe. Staten anerkender dette eksplicit, bl.a. i dens svar på den internationale kritik af forholdene i Xinjiang som redegjort for under afsnit 3.3. Derudover anerkender staten også dette implicit gennem dens politik i forhold til Xinjiang, f.eks.

¹⁹⁵ Schabas (2009), *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, s. 11f.; Sadat (2013), s. 344.

ved at den opfordrer til inter-etniske ægteskab mellem uighurer og han-kinesere. Præmissen for sådanne inter-etniske ægteskab er netop, at der er tale om to forskellige etniske grupper.

Således understøtter både objektive og subjektive momenter, at uighurerne udgør både en etnisk og en religiøs gruppe i folkedrabsdefinitionens forstand.

4.1.1.2. Er de strafbare handlinger realiseret?

Dernæst skal det vurderes, om en eller flere af de oplistede strafbare handlinger, som redegjort for under afsnit 2.4.1.2., er realiseret. Den omfattende fysiske og mentale tortur, herunder seksuelle vold og voldtægter, uighurer i fangelejre har været udsat for, jf. afsnit 3.2.2.1., må vurderes at have påført dem betydelig åndelig og legemlig skade, jf. litra b.

Derudover indikerer de sundheds- og helbredsforhold, herunder mangel på mad og drikke, dårlige hygiejneforhold og svækkelse af hukommelsen, som uighurerne har levet med og under i og efter fangelejrene, at de ligeledes har været påført levevilkår beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise ødelæggelse, jf. litra c. At uighurerne endnu ikke er helt eller delvist ødelagt som gruppe, er underordnet, idet der, som anført under afsnit 2.4.1.2., ikke stilles krav om, at et bestemt resultat er indtruffet, før bestemmelsen kan siges at være realiseret.

De samme sundhedsforhold i fangelejrene, herunder tvangsmedicineringen, der formentlig har haft til formål at sterilisere en del af uighurerne, samt de tvangspræventioner, tvangssteriliseringer og tvangsaborter, der som redegjort for under afsnit 3.2.3.3. ligeledes har fundet sted uden for fangelejrene, taler stærkt for, at der har været gennemført forholdsregler, der har sigtet mod at hindre fødsler inden for gruppen, jf. litra d.

På den baggrund vurderes det, at flere af de strafbare handlinger, der er oplistet i folkedrabsdefinitionen, er blevet realiseret. Således er alle de objektive elementer af folkedrab realiseret.

4.1.2. Er de subjektive elementer realiseret?

Det skal herefter vurderes, om de subjektive elementer af folkedrab er realiseret. Som anført under afsnit 2.4.2. er der tale om to elementer. For det første skal der være generel hensigt til at begå de

strafbare handlinger som beskrevet umiddelbart ovenfor mod uighurerne som etnisk og/eller religiøs gruppe. Det er meget vanskeligt at nå frem til, at der ikke har været en sådan generel hensigt, idet det må lægges til grund, at de, der f.eks. har udøvet tortur mod uighurerne i fangelejrene, ganske enkelt har været klar over deres handlinger og har haft til hensigt at begå disse.

4.1.2.1. Hensigt til helt eller delvist at ødelægge uighurerne som gruppe som sådan?

For det andet skal der være hensigt til helt eller delvist at ødelægge uighurerne som etnisk og/eller religiøs gruppe som sådan. Denne specielle hensigt er straks vanskeligere at statuere.

De tiltag, der har været iværksat – og dermed de forbrydelser, der er begået – har åbenlyst været målrettet uighurerne i Xinjiang. De har ikke været iværksat og er i hvert fald ikke i samme omfang blevet begået over for andre etniske grupper i regionen, f.eks. han-kineserne. Dette understreger, at uighurerne har været udvalgt som mål for de strafbare handlinger på grund af deres gruppetilhørsforhold, således at motivkravet i folkedrabsdefinitionen er opfyldt.

At uighurerne har været mål for de strafbare handlinger på grund af deres gruppetilhørsforhold, er dog ikke ensbetydende med, at den kinesiske stat har haft til hensigt helt eller delvist at ødelægge gruppen. Der er med andre ord forskel på, hvorfor uighurerne har været udvalgt som mål for de strafbare handlinger (motivkravet), og hvad formålet med de strafbare handlinger har været (kravet om hensigt til helt eller delvist at ødelægge gruppen). I vurderingen af det sidstnævnte skal der altså i stedet ses på, hvad Kina har søgt at opnå ved at begå de strafbare handlinger mod uighurerne.

De strafbare handlinger, der er begået over for uighurerne, er sket inden for rammerne af den såkaldte *Strike Hard Campaign against Violent Terrorism* som redegjort for under afsnit 3.2.1. Denne kampagne har som nævnt både omfattet en lang række af praktiske tiltag over for uighurerne både inden for og uden for fangelejrene i Xinjiang samt en række lovgivningsmæssige og administrative tiltag, der til sammen har muliggjort de mange forbrydelser. Desuden har flere dele af statsapparatet, herunder regeringsfolk, sikkerheds- og politistyrker samt domstolene, været involveret i udførelsen af de strafbare handlinger. Meget indikerer derfor, at forbrydelserne har været planlagte og systematiske og således udført efter en egentlig plan, hvilket taler for statuering af hensigt til helt eller delvist at ødelægge gruppen. Derudover er antallet af uighurer, der har været udsat for disse forbrydelser, højt, hvorfor forbrydelserne også har været omfattende. Ser man alene

på antallet af interneringer i fangelejer, har som nævnt over en million uighurer været interneret, hvilket svarer til ca. en tiendedel af alle uighurer i Xinjiang. De må vurderes at udgøre en substantiel del. Samlet set indikerer dette, at de strafbare handlinger er begået med viden om derved at fremme denne plan rettet mod uighurerne, hvilket opfylder den første del af den modificerede *purpose*-baserede fortolkning af den specielle hensigt som redegjort for under afsnit 2.4.2.2. Spørgsmålet er herefter, om dette er sket med det realistiske mål helt eller delvist at ødelægge uighurerne som gruppe, hvilket udgør den anden del af den modificerede *purpose*-baserede fortolkning?

Den kinesiske stat har nemlig som anført under afsnit 3.3. vedvarende og konsistent fastholdt, at de tiltag, den har iværksat i Xinjiang, har skyldtes de udfordringer, regionen har oplevet med ekstremisme, terrorisme og separatisme, som tiltagene har haft til formål at komme til livs. At de fleste af Kinas påstande om de faktiske forhold i Xinjiang – både dens overdrevne positive fortælling om den kinesiske stats ageren og dens overdrevne negative fortælling om truslerne fra uighurerne – langt hen ad vejen kan afvises som utroværdige og falske, jf. afsnit 3.4., er ikke ensbetydende med, at deres påståede formål med at handle, som de har gjort i Xinjiang, er falsk. Tværtimod er der som nævnt grundlag for at antage, at den kinesiske stat har haft en oprigtig bekymring over separatismebevægelser i Xinjiang, navnlig henset til regionens politiske og økonomiske betydning for Folkerepublikken. Der er derfor snarere tale om, at den kinesiske stat med forbrydelserne har søgt at indoktrinere uighurerne politisk, religiøst og kulturelt for derigennem at fastholde og endda øge sin kontrol over Xinjiang. Selv om en sådan indoktrinering kan medføre både politisk, religiøs og kulturel ødelæggelse af uighurerne som gruppe, bør det som anført under afsnit 2.4.2.1. erindres, at *ødelæggelse* i folkedrabsdefinitionens forstand alene omfatter den fysiske og biologiske ødelæggelse. Således tyder det på, at den kinesiske stat ikke har begået de strafbare handlinger mod uighurerne i den hensigt helt eller delvist at ødelægge gruppen.

På baggrund af en samlet vurdering af de ovenstående momenter, kan den specielle hensigt til folkedrab ikke statueres med den sikkerhed, som der kræves hertil. Der er derfor på nuværende tidspunkt ikke retligt grundlag for at karakterisere den kinesiske stats behandling af uighurerne i Xinjiang som et folkedrab.

4.2. Udgør forholdene i Xinjiang forbrydelser mod menneskeheden?

4.2.1. Er de objektive elementer realiseret?

4.2.1.1. Er de strafbare handlinger realiseret?

Det skal først vurderes, om en eller flere af de oplyste strafbare handlinger, som redegjort for under afsnit 2.5.1.1., er realiseret. Da oplystningen af de strafbare handlinger er lang, ligesom flere af dem overlapper hinanden, gennemgås i det følgende alene de bestemmelser, der med rimelig sikkerhed vurderes at være realiseret.

Som beskrevet under afsnit 3.2.1. har over en million uighurer uretmæssigt været interneret i fangelejre, ligesom flere hundrede tusinde derudover har været uretmæssigt frihedsberøvet på anden vis. At uighurerne har været interneret og frihedsberøvet under henvisning til de af den kinesiske stat vedtagne love, ændrer ikke på, at interneringerne og frihedsberøvelserne har været i strid med folkerettens grundlæggende regler, herunder i strid med grundlæggende retsgarantier. Interneringerne og frihedsberøvelserne er dermed omfattet af fængsling eller anden alvorlig frihedsberøvelse som defineret i forbrydelser mod menneskeheden, jf. stk. 1, litra e.

I nær sammenhæng hermed er antallet af tvangsforsvindinger i Xinjiang, som anført under afsnit 3.2.3.4., ligeledes steget, og mange uighur-familier er blevet separeret. Tvangsforsvindingerne har været udført af den kinesiske stat, som i mange tilfælde har afgivet falske oplysninger om forsvindingerne eller slet ikke har anerkendt disse, ligesom pårørende ikke er blevet informeret om de forsvundne familiemedlemmers tilstedeværelse. Tvangsforsvindingerne må derfor anses som omfattet af bestemmelsen i stk. 1, litra i, i definitionen af forbrydelser mod menneskeheden.

Derudover har mange af de internerede uighurer, som nævnt under afsnit 3.2.2.1., været udsat for fysisk og mental tortur, der må vurderes at have påført dem en anseelig grad af smerte og lidelse, ligesom flere har fået permanente skader som følge af torturen. Tortur som defineret i forbrydelser mod menneskeheden, jf. stk. 1, litra f, må således også anses for at have været realiseret.

Selv om voldtægter og seksuel vold kan anses for at udgøre en form for tortur, er disse dog selvstændigt kriminaliseret i stk. 1, litra g. Mange, især kvindelige uighurer, har som anført tidligere været udsat for netop voldtægter og tvangssteriliseringer, ligesom de er blevet tvunget til at

gennemføre aborter, hvilket selvstændigt må anses for at være omfattet af bestemmelsen i stk. 1, litra g, om voldtægter og andre former for seksualforbrydelser.

Endelig er forfølgelse af en række nærmere angivne diskriminerende årsager kriminaliseret i bestemmelsen i stk. 1, litra h. Selv om den kinesiske stat ikke har begået de beskrevne forbrydelser mod uighurerne i den hensigt helt eller delvist at ødelægge gruppen, er uighurerne, som nævnt under afsnit 4.1.2.1., blevet udvalgt som mål for forbrydelserne på grund af deres gruppetilhørsforhold, hvilket opfyldte motivkravet i folkedrabsforbrydelsen. Ligeledes må det i forhold til forbrydelser mod menneskeheden vurderes, at den forfølgelse, uighurerne har været udsat for, bl.a. i form af overvågning, indskrænkninger i bevægelsesfriheden og angreb på religiøs, kulturel og sproglig identitet, er sket på grund af deres etniske og religiøse identitet og dermed af etniske og religiøse årsager, jf. bestemmelsen i stk. 1, litra h.

4.2.1.2. Som led i et omfattende eller systematisk angreb?

Herefter skal det vurderes, om de strafbare handlinger er begået som led i et omfattende eller systematisk angreb. Som anført under afsnit 2.5.1.2. er dette, det væsentligste element i forbrydelser mod menneskeheden. Der er som anført begået flere forskellige typer af strafbare handlinger over for uighurerne, bl.a. frihedsberøvelser, tortur, tvangsforsvindinger og forfølgelse, og disse er begået gentagne gange over en periode på flere år. Desuden er de begået over for et stort antal uighurer, f.eks. har mindst en million uighurer været interneret i fangelejre. Disse forhold peger i retning af, at de strafbare handlinger har været massive, hyppige og storstilede og dermed begået som led i et omfattende angreb. Derudover har som nævnt flere dele af statsapparatet været involveret i udførelsen af forbrydelserne, ligesom disse er muliggjort af statslige ressourcer og infrastruktur, herunder fangelejre, kontrolposter og overvågningssystemer. Disse forhold peger i retning af, at de strafbare handlinger ikke har været vilkårlige og isolerede handlinger men derimod organiserede og dermed begået som led i et systematisk angreb. De strafbare handlinger må derfor samlet set vurderes at have været begået som led i et angreb, der ikke bare er omfattende *eller* systematisk men både omfattende *og* systematisk.

Som diskuteret under afsnit 2.5.1.3. forudsætter forbrydelser mod menneskeheden i praksis, at staten i et vist omfang tillader eller passivt tilskynder til forbrydelsen, om end der ikke kan stilles krav om en egentlig statsplan eller -politik. I nærværende tilfælde må det, bl.a. henset til det

kinesiske statsapparats massive involvering i udførelsen af de strafbare handlinger, vurderes, at den såkaldte *Strike Hard Campaign against Violent Terrorism de facto* er den statsplan, der har muliggjort det omfattende og systematiske angreb. Selv hvis denne vurdering afvises, må det som minimum vurderes, at de strafbare handlinger er udført som led i et angreb, der har været så omfattende og systematisk, at det vanskeligt har kunnet lade sig gøre, uden at den kinesiske stat har tilladt det. Kravet om tilstedeværelsen af en form for statsplan eller -politik må på den baggrund vurderes at være opfyldt.

4.2.1.3. Rettet mod en civilbefolkning?

Endelig skal det omfattende og systematiske angreb have været rettet mod en civilbefolkning. Som nævnt har den kinesiske stat fastholdt, at tiltag af straffende karakter alene har været iværksat over for egentlige voldelige forbrydere, herunder terrorister, og at sådanne tiltag i øvrigt har haft lovhjemmel samt været legitime og proportionale. Der er ingen tvivl om, at Xinjiang har været ramt af terrorangreb udført af voldelige uighur-terrorister og -ekstremister, og at disse under visse omstændigheder kan anses for kombattanter i henhold til den humanitære folkerets regler. Samtidig er der dog heller ingen tvivl om, at langt de fleste af de uighurer, der har været udsat for det omfattende og systematiske angreb, er civile, og at de som nævnt ovenfor har været genstand for angrebet på grund af deres gruppetilhørsforhold. Angrebet har derfor ikke været rettet mod et begrænset og vilkårligt udvalgt antal individer men derimod mod en civilbefolkning.

4.2.2. Er de subjektive elementer realiseret?

Som anført under afsnit 2.5.2. indeholder forbrydelser mod menneskeheden to subjektive elementer. For det første skal det vurderes, om gerningspersonerne har haft en generel hensigt til at begå de strafbare handlinger. Dette må utvivlsomt vurderes at have været tilfældet, idet det må lægges til grund, at de der f.eks. har udøvet tortur mod uighurerne i fangelejrene, ganske enkelt har været klar over deres handlinger, og at det har været deres intention at begå disse.

4.2.2.1. Med viden om det omfattende eller systematiske angreb?

For det andet skal det vurderes, om gerningspersonerne har begået de strafbare handlinger med viden om det omfattende og systematiske angreb, dvs. viden om konteksten. Som anført under afsnit 2.5.2. er det tilstrækkeligt, at gerningspersonen blot har haft en generel viden om angrebet, således at en detaljeret viden ikke kræves. Det kan ikke med fuldstændig sikkerhed fastslås, at

samtlige individer involveret i udførelsen af de strafbare handlinger, har haft den fornødne viden om det omfattende og systematiske angreb. Eksempelvis kan det ikke udelukkes, at den enkelte vagt, der ved et checkpoint i Xinjiang har kontrolleret uighurer-familiers færden, ikke har haft kendskab til den bredere kontekst. Samtidig er det dog svært at forestille sig, at personer, der befinder sig bare en smule højere oppe i det kinesiske statslige hierarki, ikke skulle have haft kendskab til den bredere kontekst, ganske enkelt fordi der er tale om et så omfattende og systematisk angreb. Så selv om vurderingen af den enkelte gerningspersons viden om konteksten helt naturligt afhænger af, hvem denne er, og hvilken rolle denne har spillet i udførelsen af forbrydelserne, må det ultimativt vurderes, at for så vidt angår langt de fleste involverede gerningspersoner, må disse have haft i hvert fald en generel viden om det omfattende og systematiske angreb. Det må derfor vurderes, at de subjektive elementer af forbrydelser mod menneskeheden er realiseret.

Alle de objektive og subjektive elementer i forbrydelsen er således realiseret. På den baggrund må det vurderes, at forholdene for uighurerne i Xinjiang udgør forbrydelser mod menneskeheden.

5. Retsforfølgningmuligheder mv. inden for den folkeretlige ramme

I dette hovedafsnit skal det vurderes, hvordan Kinas forbrydelser mod menneskeheden begået over for uighurerne i Xinjiang kan retsforfølges eller på anden folkeretligt vis adresseres. Dels skal det vurderes, om de ansvarlige individer kan pålægges et strafansvar ved domstolene, dels skal det vurderes om Kina som stat kan pålægges et ansvar for forbrydelser mod menneskeheden.

Vurderingen af statsansvaret skal ses i lyset af reglerne om staters ansvar for folkeretsbrud som nedfældet i ILC's udkast til bestemmelser om staters ansvar, der anses for at være en kodificering af folkeretlig sædvaneret.¹⁹⁶ Det bemærkes dog, at selve vurderingen af statsansvaret ikke foretages ud fra ILC-udkastets regler men derimod efter de relevante *lex specialis*-regler, der gælder på de forskellige områder.

5.1. Retsforfølgning af de ansvarlige individer

5.1.1. Kinesiske domstole

Som anført under afsnit 2.2. er der ikke vedtaget en egentlig konvention om forbrydelser mod menneskeheden, men mange stater har ifølge FN kriminaliseret forbrydelser mod menneskeheden i national ret.¹⁹⁷ Det kan derfor først overvejes, om de kinesiske domstole selv kan retsforfølge de ansvarlige i den kinesiske stat for forbrydelser mod menneskeheden. Det har ikke været muligt for denne forfatter at bekræfte eller afkræfte, at Kina i national ret har kriminaliseret forbrydelser mod menneskeheden. Uanset om dette er tilfældet eller ej, må det dog vurderes som højst usandsynligt, at de nationale domstole i Kina vil retsforfølge de ansvarlige, idet domstolene næppe kan anses for at være uafhængige af Kinas Kommunistiske Parti.¹⁹⁸ Tværtimod har de kinesiske domstole, som anført under afsnit 4.1.2.1., været medvirkende til interneringer og andre frihedsberøvelser af uighurerne.

5.1.2. Andre nationale domstole

Det kan herefter overvejes, om retsforfølgning af de ansvarlige kan ske ved nationale domstole i andre stater. Som anført under afsnit 2.3. har forbrydelser mod menneskeheden karakter af *jus cogens*. Henset til forbrydelsens grovhed, dens karakterisering som *jus cogens* samt det internationale samfunds interesse i at forbyde forbrydelsen, har det været anført, at forbrydelser

¹⁹⁶ Daniel (2023), s. 321.

¹⁹⁷ www.un.org (link 11).

¹⁹⁸ Verisk Maplecroft (2021).

mod menneskeheden medfører en række *erga omnes*-forpligtelser for staterne, herunder en pligt til ikke at deltage i, opfordre til eller på anden vis assistere i forbrydelser mod menneskeheden, samt en pligt til at forhindre og straffe forbrydelsen.¹⁹⁹ Visse forfattere har på den baggrund anført, at forbrydelser mod menneskeheden er underlagt universel jurisdiktion, således at alle stater kan retsforfølge de ansvarlige for forbrydelsen.²⁰⁰ Den teoretiske diskussion om, hvorvidt dette er tilfældet, vil ikke blive behandlet nærmere her, for selv hvis forbrydelser mod menneskeheden i teorien skulle være underlagt universel jurisdiktion, er staterne i praksis yderst tilbageholdende med at udøve jurisdiktion i sager, hvor de hverken har territoriel eller personel tilknytning til de begåede forbrydelser.²⁰¹ Det må derfor vurderes, at en sådan national retsforfølgning næppe vil finde sted.

5.1.3. Den Internationale Straffedomstol

Som anført under afsnit 2.1. blev ICC etableret på permanent basis med romstatutten, der blev vedtaget i 1998. ICC, der begyndte sit virke i 2002, er en uafhængig domstol og ikke oprettet inden for FN-systemet, hvorfor FN's medlemsstater ikke automatisk er parter til ICC. FN og ICC indgik dog en samarbejdsaftale i 2004. ICC har kompetence til at pålægge individer et strafferetligt ansvar, jf. art. 25, men domstolens jurisdiktion er begrænset i flere henseender.

For så vidt angår sagens genstand, kan ICC alene retsforfølge folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og aggressionsforbrydelsen, jf. art. 5, stk. 1. Tidsmæssigt er ICC's jurisdiktion over de tre første forbrydelser begrænset til forbrydelser begået efter 1. juli 2002, jf. art. 11, stk. 1, mens retsforfølgning af aggressionsforbrydelsen alene kan ske, hvis denne forbrydelse er begået efter 7. juli 2018. Personelt og territorielt er ICC's jurisdiktion begrænset til retsforfølgning af personer over 18 år, og til forbrydelser, der er begået i en stat, som har ratificeret romstatutten, eller forbrydelser der er begået af en person, der er statsborger i en stat, som har ratificeret romstatutten, jf. art. 12, stk. 2. I øjeblikket har 123 stater ratificeret romstatutten.²⁰² Desuden har ICC jurisdiktion over forbrydelser begået i stater, der ikke er parter til romstatutten, men hvor enten staten selv giver samtykke til domstolens jurisdiktion, jf. art. 12, stk. 3, eller hvor UNSC henviser sagen til behandling ved domstolen, jf. art. 13, stk. 1, litra b.

¹⁹⁹ Mettraux (2020), s. 157.

²⁰⁰ Aust (2010), s. 44; Mettraux (2020), s. 164; Schabas (2020), s. 53.

²⁰¹ Aust (2010), s. 44; Mettraux (2020), s. 164.

²⁰² www.asp.icc-cpi.int (link 13).

Selv om forbrydelser mod menneskeheden falder inden for ICC's jurisdiktion, og forbrydelserne er begået efter 1. juli 2002, har ICC ikke jurisdiktion til at retsforfølge de ansvarlige i den kinesiske stat for forbrydelser mod menneskeheden begået mod uighurerne. Dette skyldes, at Kina ikke har ratificeret romstatutten, og da forbrydelserne i Xinjiang er begået af kinesiske statsborgere på kinesisk territorium, falder disse uden for ICC's personelle og territoriale jurisdiktion. Anklageren ved ICC har da også allerede afvist, at domstolen skulle have jurisdiktion til at behandle en sådan sag. I juli 2020 modtog ICC-anklageren en anmeldelse om, at kinesiske myndighedspersoner begik folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden mod uighurerne både i Xinjiang og i dele af Tadsjikistan og Cambodja, der begge er parter til romstatutten. I december 2020 fandt ICC-anklageren dog, at der ikke var tilstrækkelig dokumentation for anklagerne om forbrydelser begået i Tadsjikistan og Cambodja, og at de øvrige anklager relaterede sig til Kina, hvor ICC som bekendt ikke har jurisdiktion. På den baggrund afviste ICC-anklageren at behandle sagen.²⁰³

Som anført ovenfor har UNSC også mulighed for at henvise en sag til behandling ved ICC, selv om forbrydelserne måtte være begået på territoriet af en stat, der ikke er part til romstatutten. Selv om dette *de jure* er en mulighed for at kunne retsforfølge de ansvarlige, må det *de facto* afvises som en realistisk mulighed, idet Kina som et af UNSC's permanente medlemmer formentlig vil blokere for en sådan henvisning, jf. FN-pagtens art. 27, stk. 3.

Det må på den baggrund vurderes, at ICC ikke vil kunne retsforfølge de ansvarlige individer for forbrydelser mod menneskeheden begået mod uighurerne i Xinjiang.

5.1.4. Ad hoc internationalt straffetribunal

Endelig kan det overvejes, om der kan oprettes et internationalt straffetribunal med kompetence til at pålægge de ansvarlige individer et strafansvar. ICTY og ICTR blev som nævnt etableret af UNSC, der ifølge FN-pagtens art. 24, stk. 1, har ansvaret for opretholdelsen af den internationale fred og sikkerhed. Derved fik UNSC signaleret, at internationale forbrydelser kan udgøre en trussel mod opretholdelsen af den internationale fred og sikkerhed, og der er således klar præcedens for, at UNSC har mandat til med et straffetribunal at gribe ind i situationer, hvor nogle af de mest alvorlige internationale forbrydelser er blevet begået. At UNSC etablerede ICTY og ICTR under henvisning til dets beføjelser efter FN-pagtens kap. VII, der ikke eksplicit hjemler adgang til etablering af

²⁰³ The Office of the Prosecutor of the ICC, pr. 70-76.

sådanne subsidiaire organer med dømmende myndighed, er blevet kaldt for et modigt institutionelt træk.²⁰⁴ Spørgsmålet er herefter, om UNSC vil foretage et lignende modigt træk i relation til situationen i Xinjiang?

Kina og Rusland har efter den NATO-ledede militære intervention i Libyen i 2011 i stigende grad modsat sig, at UNSC blander sig i staternes interne menneskerettighedsforhold, herunder de menneskerettighedskrænkelser der begås som led i internationale forbrydelser.²⁰⁵ Ligeledes modsætter alle fem permanente medlemmer af UNSC sig typisk foranstaltninger, der er rettet mod dem selv eller deres nærmeste allierede. Det må derfor forventes, at Kina som et af de permanente medlemmer vil blokere for en beslutning om etablering af et internationalt straffetribunal til pådømmelse af forbrydelser mod menneskeheden begået i Xinjiang, jf. FN-pagtens art. 27, stk. 3.

5.2. Adressering af Kinas statsansvar

5.2.1. Den Internationale Domstol

ICJ blev oprettet med FN-pagtens art. 7, stk. 1, og dermed som en del af FN i 1945. Alle stater, der er medlemmer af FN, er således også parter til ICJ-statutten, jf. FN-pagtens art. 93, stk. 1. Ifølge ICJ-statuttens art. 36, stk. 1, har ICJ jurisdiktion over sager, som medlemsstaterne forelægger for den, samt i tilfælde der er omfattet af FN-pagten, eller hvor der er truffet særlig bestemmelse om ICJ's jurisdiktion i en traktat eller konvention. For så vidt angår genstanden for den retlige tvist fremgår det af ICJ-statuttens art. 36, stk. 2, at domstolen bl.a. har jurisdiktion over ethvert spørgsmål som angår folkeret, jf. litra b, samt tilstedeværelsen af enhver kendsgerning, som, hvis den forelå, ville udgøre et brud på en folkeretlig forpligtelse, jf. litra c. ICJ kan derfor spille en ikke uvæsentlig rolle i forhold til situationen i Xinjiang, nemlig ved at foretage en generel vurdering af, om forholdene for uighurerne i Xinjiang udgør forbrydelser mod menneskeheden (hvad denne forfatter som bekendt vurderer, er tilfældet), og om Kina derved er ansvarlig for folkeretsbrud.

En forudsætning for, at ICJ kan foretage en sådan vurdering, er dog, at en anden stat anlægger en sag herom mod Kina. Som det klare udgangspunkt skal en stat have retlig interesse for at kunne anlægge en sag, hvilket umiddelbart kan se vanskeligt ud, da Kinas forbrydelser mod menneskeheden er begået af egne statsborgere mod egne statsborgere på eget territorium. Ikke desto

²⁰⁴ Mégret (2020), s. 74.

²⁰⁵ Mégret (2020), s. 44.

mindre er det ikke usandsynligt, at ICJ vil antage en evt. anlagt sag til realitetsbehandling, hvis sagen anlægges under henvisning til de *erga omnes*-forpligtelser, der er knyttet til forbrydelser mod menneskeheden.²⁰⁶ Til sammenligning accepterede ICJ, at Gambia under henvisning til *erga omnes*-forpligtelser kunne anlægge sag mod Myanmar med påstand om, at denne stat begik folkedrab mod rohingyaerne, selv om Gambia hverken havde territoriell eller personel tilknytning til det påståede folkedrab.²⁰⁷

Derudover er det en forudsætning for, at ICJ kan behandle en sådan sag, at begge stater meddeler samtykke hertil, jf. ICJ-statuttens art. 36. For det første kan et sådant samtykke meddeles specifikt til den konkrete sag, men dette må anses som højst usandsynligt, da Kina, som anført under afsnit 3.3., afviser enhver international kritik af forholdene i Xinjiang. For det andet kan et samtykke meddeles via en evt. traktat, der regulerer området for den omhandlede retstvst, men dette er ikke relevant i nærværende situation, da der som bekendt ikke er vedtaget en egentlig konvention om forbrydelser mod menneskeheden. Endelig kan en stat ved ensidig erklæring meddele et generelt samtykke til ICJ's jurisdiktion over sager, hvor staten er eller vil være part. I øjeblikket har 74 stater afgivet en sådan erklæring, men Kina er ikke iblandt disse, hvorfor muligheden for samtykke ad denne vej ligeledes må afvises.²⁰⁸ Det må på den baggrund vurderes, at ICJ realistisk set ikke vil kunne foretage en vurdering af Kinas statslige ansvar for forbrydelser mod menneskeheden og dermed folkeretsbrud.

5.2.2. FN's Sikkerhedsråd

Som anført under afsnit 5.1.4. har UNSC ansvaret for opretholdelsen af den internationale fred og sikkerhed, jf. FN-pagtens art. 24. Det kan diskuteres, hvorvidt internationale forbrydelser udgør en trussel mod opretholdelsen af den internationale fred og sikkerhed, navnlig hvis de begås internt i en stat mod egne statsborgere, og dermed om UNSC overhovedet har kompetence til at blande sig i sådanne situationer. Det bør i den sammenhæng erindres, at FN blev oprettet med en klar struktur, hvor hvert hovedorgan har sit eget ansvarsområde. UNSC's ansvarsområde blev de første mange år fortolket snævert til kun at omfatte de trusler mod den internationale fred og sikkerhed, der måtte opstå som konsekvens af væbnede konflikter mellem to eller flere stater.²⁰⁹ Heroverfor må det dog

²⁰⁶ Harhoff (2023), s. 369.

²⁰⁷ *The Gambia v. Myanmar*, ICJ, 23.01.20, pr. 41-42.

²⁰⁸ www.icj-cij.org (link 12).

²⁰⁹ Mégret (2020), s. 48f.

anføres, at UNSC i praksis – og sat på spidsen – mere eller mindre selv kan fastlægge, hvad der hører til det at opretholde den internationale fred og sikkerhed, ligesom UNSC, som nævnt under afsnit 5.1.4., tidligere har vurderet, at adressering af internationale forbrydelser falder inden for dets mandat.

For at leve op til sit ansvar kan UNSC efter FN-pagtens kapitler VI-VIII og XII iværksætte en række foranstaltninger, herunder at foretage undersøgelser, anbefale løsninger, iværksætte handelsmæssige, finansielle og diplomatiske sanktioner samt bemyndige brugen af væbnet magt. Som det var tilfældet med vurderingerne under afsnittene 5.1.3. og 5.1.4., må det dog vurderes, at iværksættelsen af sådanne foranstaltninger med henblik på at adressere situationen i Xinjiang, vil blive blokeret af Kina, der som permanent medlem af UNSC har vetoret, jf. FN-pagtens art. 27, stk. 3. Vetoretten kan dog ikke anvendes ved beslutninger i sager vedrørende UNSC's forretningsgang, som kan vedtages, hvis ni medlemmer af UNSC stemmer for, jf. FN-pagtens art. 27, stk. 2. Ni UNSC-medlemmer kan derfor beslutte at sætte Kinas forbrydelser mod menneskeheden i Xinjiang på UNSC's dagsorden, således at situationen kan drøftes i rådet. Selv om en sådan drøftelse kan sætte et mærkbart internationalt politisk pres på Kina, må det vurderes, at det i praksis næppe vil have nogen større reel indvirkning på situationen i Xinjiang.

5.2.3. FN's Menneskerettighedsråd

UNHRC blev i 2006 oprettet som et subsidiært organ under UNGA og har til opgave at fremme den universelle respekt for og beskyttelse af menneskerettighederne samt at adressere og fremkomme med anbefalinger i forbindelse med menneskerettighedskrænkelser.²¹⁰ For at leve op til sit mandat har UNHRC en række redskaber, herunder afholdelse af den universelle periodiske bedømmelse (UPR), behandling af individuelle klager og nedsættelse af specialprocedurer, men rådets beslutninger er ikke retligt bindende for FN's medlemsstater.²¹¹

Ved UPR drøftes en stats menneskerettighedsforhold, hvorefter de øvrige stater fremkommer med anbefalinger til den pågældende stat, som den enten kan vælge at acceptere eller afvise. Kinas seneste UPR fandt sted den 6. november 2018, hvor de øvrige stater afgav i alt 346 anbefalinger. Heraf relaterede 41 anbefalinger sig enten specifikt til situationen i Xinjiang eller mere generelt til

²¹⁰ UN General Assembly Resolution (A/RES/60/251).

²¹¹ Feldtmann, Fleth-Barten og Lindholm (2023), s. 584.

bl.a. religionsfrihed og etniske minoriteters rettigheder. Det bemærkes, at 39 af de 41 anbefalinger blev afgivet af stater fra det globale nord.²¹² Kina valgte at acceptere femten af de 41 anbefalinger. Kun to af de femten accepterede anbefalinger relaterede sig specifikt til situationen i Xinjiang.²¹³ Det må forventes, at antallet af anbefalinger, der enten direkte eller indirekte relaterer sig til situationen i Xinjiang, vil være højere til Kinas næste UPR, der vil finde sted mellem den 22. januar 2024 og 2. februar 2024. Selv om det er op til den kinesiske stat, om den ønsker at acceptere eller afvise de UPR-anbefalinger, som den modtager, kan det fortsatte fokus under UPR på situationen i Xinjiang være med til at lægge et internationalt politisk pres på Kina.

UNHRC behandler derudover individuelle klager fra individer, grupper eller NGO'er over grove brud på menneskerettigheder i en stat. Uighurer eller andre med indgående kendskab til forholdene i Xinjiang kan derfor indsende en klage til UNHRC i håbet om, at rådet vil adressere de forbrydelser mod menneskeheden, Kina har begået i regionen. Det bør dog samtidig nævnes, at det er de 47 statslige medlemmerne af UNHRC, der behandler de individuelle klager – og altså ikke uafhængige eksperter.²¹⁴ UNHRC træffer beslutning ved simpelt flertal, og behandlingen af de individuelle klager afgøres ikke kun ud fra retlige overvejelser men også politiske hensyn. Dette kan vanskeliggøre behandling af individuelle klager over Kina, jf. udfordringerne med politisering af UNHRC som der redegøres for herunder.

UNHRC's specialprocedurer består af en eller flere uafhængige eksperter, der monitorerer, undersøger, rådgiver og rapporterer om menneskerettighedssituationen enten i en bestemt stat eller vedrørende et bestemt tema.^{215 216} Nedsættelse af specialprocedurer forudsætter, at et flertal af UNHRC's 47 medlemsstater bakker op om en sådan beslutning, hvilket kan være vanskeligt i forhold til at adressere situationen i Xinjiang. Dette skyldes, at UNHRC i de senere år i stigende grad er blevet politiseret, således at staterne allierer sig med politisk ligesindede for at forhindre kritik af dem selv og deres allierede.²¹⁷ Kina er blandt de stater, der er særdeles kyniske – eller dygtige – når det kommer til at hindre kritik af dets interne menneskerettighedsforhold. Under UNHRC's 51. samling, der fandt sted i efteråret 2022, præsenterede Australien, Canada, Danmark,

²¹² Report of the Working Group of the UPR of China (A/HRC/40/60).

²¹³ Report of the Working Group of the UPR of China, Addendum (A/HRC/40/60/Add.1).

²¹⁴ www.ohchr.org (link 14).

²¹⁵ Feldtmann, Fleth-Barten og Lindholm (2023), s. 586f.; Freedman (2020), s. 228.

²¹⁶ www.ohchr.org (link 15).

²¹⁷ Feldtmann, Fleth-Barten og Lindholm (2023), s. 582f.; Freedman (2020), s. 208.

Finland, Island, Litauen, Norge, Sverige, UK og USA en kort resolution af teknisk karakter, der alene havde til formål at sætte menneskerettighedssituationen i Xinjiang på dagsordenen for UNHRC's 52. samling i form af en formel debat.²¹⁸ Efter et effektivt diplomatisk arbejde fra Beijing blev den tekniske resolution nedstemt i UNHRC med stemmerne; sytten for, nitten imod og elleve afholdte. Næsten alle de stater, der stemte for, hører til det globale nord, mens store og indflydelsesrige islamiske stater som Indonesien, Pakistan og UAE stemte imod.

Under henvisning til bl.a. Kinas UPR i 2018 og afstemningen om den tekniske resolution på UNHRC's 51. samling kan det konstateres, at det primært er stater fra det globale nord, der i UNHRC har forsøgt at adressere situationen i Xinjiang, mens mange stater fra det globale syd har skærmet Kina mod international kritik. Det er muligt fortsat at sætte fokus på situationen i Xinjiang i regi af UNHRC, men samtidig er det tvivlsomt, om Kinas forbrydelser mod menneskeheden i Xinjiang nogensinde vil blive adresseret på en meningsfuld, reel og konkret måde. Dette skyldes bl.a. den stigende politisering af UNHRC og den uoverensstemmelse, der eksisterer mellem det globale nord og det globale syd for så vidt angår Xinjiang.

²¹⁸ UN Human Rights Council Draft Decision (A/HRC/51/L.6).

6. Konklusion

Udviklingen af den internationale strafferet som folkeretlig disciplin tog for alvor fart efter Anden Verdenskrig. Med de fællesnationale retsforfølgningsprocesser i Nürnberg og Tokyo blev det slået fast, at individer kan retsforfølges for internationale forbrydelser, herunder forbrydelser mod menneskeheden. Samtidig med retsforfølgningerne i Nürnberg og Tokyo vedtog UNGA folkedrabskonventionen i 1948, med hvilken folkedrab blev etableret som en international forbrydelse. I den efterfølgende udvikling af disse forbrydelser kan særligt oprettelsen af ICTY, ICTR og ICC fremhæves, hvor de to forbrydelser er blevet nærmere fortolket og anvendt i forbindelse med retsforfølgning af individer. I dag hersker der ingen tvivl om, at de to forbrydelser må anses for at være en del af folkeretlig sædvaneret, ligesom de begge har opnået status som *jus cogens*.

De to forbrydelser består af en række objektive og subjektive elementer, der til sammen udgør indholdet af forbrydelserne. For så vidt angår folkedrab må særligt kravet om, at der skal være hensigt til helt eller delvist at ødelægge en gruppe som sådan, fremhæves. Denne specielle hensigt er det mest karakteristiske element af folkedrab, og det er først og fremmest dette element, der gør, at folkedrab anses for at være den mest alvorlige internationale forbrydelse. Ses der nærmere på ordet *ødelægge*, hersker der ingen tvivl om, at der hermed menes den fysiske eller biologiske ødelæggelse af en gruppe. Derimod er der blandt visse forfattere i den juridiske litteratur uenighed om, hvordan ordet *hensigt* skal fortolkes. Mest taler dog for en *purpose*-baseret fortolkning men i en modificeret form, således at de strafbare handlinger skal være begået med viden om derved at fremme en plan rettet mod medlemmer af en gruppe med det realistiske mål at ødelægge gruppen helt eller delvist. I de tilfælde, hvor gerningspersonen ikke selv tilstår, er det i praksis vanskeligt at bevise denne specielle hensigt.

Omvendt er de subjektive elementer af forbrydelser mod menneskeheden ikke lige så vanskelige at statuere, idet det er tilstrækkeligt, at gerningspersonen dels havde en generel hensigt til at begå de strafbare handlinger, dels havde en generel viden om den kontekst, de strafbare handlinger blev begået som led i. Konteksten skal forstås som det omfattende eller systematiske angreb, som de strafbare handlinger skal være begået som led i. Dette objektive element om et omfattende eller systematisk angreb er det væsentligste element, og forbrydelser mod menneskeheden er således karakteriseret ved at have et bestemt omfang og en særlig grad af alvorlighed.

For så vidt angår de faktiske forhold i Xinjiang må Kinas positive beskrivelse af situationen i regionen generelt afvises som værende falsk og utroværdig. Der er nemlig et stærkt grundlag for at fastslå, at uighurerne er blevet udsat for mange forskellige typer af grove forbrydelser, herunder masseinterneringer i fangelejre, tortur, seksuel vold, angreb på seksuelle og reproduktive rettigheder, tvangsforsvindinger, overvågning, politisk indoktrinering og udviskning af religiøs, kulturel og sproglig identitet. Samtidig må det dog lægges til grund, at Xinjiang til en vis grad har været præget af reelle problemer med separatisme, ekstremisme og terrorisme, ligesom regionen politisk og økonomisk set er strategisk vigtig for den kinesiske stat. Disse forhold kan forklare, hvorfor den kinesiske stat har ageret, som den har, i Xinjiang.

Selv om de objektive elementer af folkedrabsforbrydelsen er blevet realiseret med de ovenfor nævnte forbrydelser, må det konkluderes, at der ikke er tale om folkedrab. Dette skyldes, at den specielle hensigt til helt eller delvist at ødelægge uighurerne som gruppe, ikke kan statueres med den sikkerhed, som der kræves hertil. I denne vurdering har det været af afgørende betydning, at den kinesiske stat har begået forbrydelserne for at fastholde og øge sin kontrol over Xinjiang. Selv om de begåede forbrydelser kan medføre den politiske, religiøse og kulturelle ødelæggelse af uighurerne som gruppe, er der ikke grundlag for at vurdere, at der har været hensigt til, at gruppen ødelægges i folkedrabsdefinitionens forstand, nemlig fysisk eller biologisk. Derimod konkluderes det, at forbrydelserne begået over for uighurerne i Xinjiang udgør forbrydelser mod menneskeheden, da alle objektive og subjektive elementer af denne forbrydelse vurderes at være realiseret. Det har i denne vurdering bl.a. været tillagt betydning, at de strafbare handlinger har været begået som led i et angreb, der både har været omfattende og systematisk.

Det er dog vanskeligt at se, hvordan de ansvarlige individer for forbrydelser mod menneskeheden begået over for uighurerne i Xinjiang, kan retsforfølges. De nationale domstole i både Kina og andre stater vurderes ikke at være realistiske muligheder herfor, ligesom ICC må afvises som en mulighed, dels fordi Kina ikke er part til romstatutten, dels fordi henvisning til ICC fra UNSC må vurderes at være højst usandsynlig på grund af Kinas vetoret i rådet. Af samme årsag vurderes det ikke at være realistisk, at der etableres et ad hoc internationalt straffetribunal til retsforfølgning af de ansvarlige individer. Derudover er der begrænsede muligheder for på et mere generelt plan at adressere situationen over for Kina som stat. Ved ICJ kræves det, at Kina samtykker til domstolens jurisdiktion, hvilket vurderes at være højst usandsynlig. Ligeledes vurderes UNSC's muligheder at

være begrænsede, idet Kina som nævnt kan blokere for rådets beslutninger. Tilbage står muligheden for, at andre stater kan adressere situationen i Xinjiang i regi af UNHRC, f.eks. gennem UPR, men mulighederne her er ikke retligt bindende for Kina. Desuden er UNHRC's andre mekanismer som f.eks. specialprocedurer i praksis begrænset af, at der politisk ikke kan samles det nødvendige flertal blandt UNHRC's medlemsstater til at gøre brug af disse mekanismer over for Kina.

På den baggrund er det denne forfatters opfattelse, at viljen til fra det internationale samfunds side at adressere situationen i Xinjiang på en reel og meningsfuld måde, kun er til stede blandt visse stater. Der er i de seneste år reelt ikke sket noget for at adressere situationen i Xinjiang, og det er yderst tvivlsomt, hvorvidt dette nogensinde vil ske. Det internationale samfunds løfte om *never again* bliver derfor ikke altid holdt. Nogle stater er ganske enkelt *too big to reach*.

7. Litteraturliste

7.1. Lovgivning mv.

7.1.1. Konventioner og dertilhørende retsakter

Charter of the United Nations and the Statute of the International Court of Justice, 1945

Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 9 December 1948

Bekendtgørelse nr. 21 af 26. maj 1956 om Danmarks ratifikation af den af De Forenede Nationers Plenarsamling den 9. december 1948 vedtagne konvention om forebyggelse af og straf for folkedrab

International Military Tribunal for the Far East, Special proclamation by the Supreme Commander for the Allied Powers, 19 January 1946

Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998

Elements of Crimes – International Criminal Court, 3-10 September 2002

Lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol som ændret ved lov nr. 117 af 11. februar 2020 og lov nr. 331 af 28. marts 2023

Statute of the International Criminal Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Genocide and Other Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of Rwanda and Rwandan Citizens Responsible for Genocide and Other Such Violation Committed in the Territory of Neighbouring States, between 1 January 1994 and 31 December 1994

Statute of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991 (International Tribunal for the Former Yugoslavia)

United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America, France, Union of Soviet Socialist Republics Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis, Charter of the International Military Tribunal, 8 August 1945

7.1.2. Andre FN-dokumenter og rapporter mv.

Report of the International Law Commission to the General Assembly (A/1316 (A/5/12)), July 1950

Report of the Working Group on the Universal Periodic Review of China (A/HRC/40/6), 26 December 2018

Report of the Working Group on the Universal Periodic Review of China, Addendum (A/HRC/40/6/Add.1), 15 February 2019

The International Law Commission, Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind, 1996

The Office of the Prosecutor of the ICC, Report on Preliminary Examination Activities 2020, 14 December 2020

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (E/C.12/CHN/CO/2), Concluding observations on the second periodic report of China, including Hong Kong, China, and Macao, China, 13 June 2014

UN General Assembly Resolution (A/RES/60/251), Human Rights Council, 3 April 2006

UN General Assembly Resolution (A/RES/96/I), The Crime of Genocide, 11 December 1946

UN Human Rights Council Draft Decision (A/HRC/51/L.6), Debate on the situation of human rights in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, China, 28 September 2022

UN Human Rights Office of the High Commissioner, Assessment of human rights concerns in Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China, 31 August 2022

7.2. Retspraksis

7.2.1. Den Internationale Domstol (ICJ)

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, 26 February 2007

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia), Preliminary Objections, Judgment, 11 July 1996

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar), Request for the Indication of Provisional Measures, Order of 23 January 2020

Armed Activities on the Territory of Congo, Jurisdiction of the Court and Admissibility of the Application (Democratic Republic of Congo v. Rwanda), Judgement, 3 February 2006

Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Advisory Opinion, 28 May 1951

7.2.2. Det Internationale Tribunal for det tidligere Jugoslavien (ICTY)

Blagojević & Jokić (IT-02-60), Trial Chamber Judgment, 17 January 2005

Blaškić (IT-95-14), Trial Chamber Judgment, 3 March 2000

Blaškić (IT-95-14), Appeals Chamber Judgment, 29 July 2004

Brdjanin (IT-99-36), Trial Chamber Judgment, 1 September 2004

Jelisić (IT-95-10), Trial Chamber Judgment, 14 December 1999

Kordić et al. (IT-95-14/2), Trial Chamber Judgment, 26 February 2001

Kordić et al. (IT-95-14/2), Appeals Chamber Judgment, 17 December 2004

Krstić (IT-98-33), Trial Chamber Judgment, 2 August 2001

Krstić (IT-98-33), Appeals Chamber Judgment, 19 April 2004

Kunarac et al. (IT-96-23 & IT-96-23/1-A), Appeals Chamber Judgment, 12 June 2002

Kupreškić et al. (IT-95-16), Trial Chamber Judgment, 14 January 2000

Kvočka et al. (IT-98-30/1-T), Trial Chamber Judgment, 2 November 2001

Popović et al. (IT-05-88), Trial Chamber Judgment, 10 June 2010

Stakić (IT-97-24), Trial Chamber Judgment, 31 July 2003

Stakić (IT-97-24), Appeals Chamber Judgment, 22 March 2006

Tadić (IT-94-1), Appeals Chamber Decision on the defence motion for interlocutory appeal on jurisdiction, 2 October 1995

Tadić (IT-94-1), Trial Chamber Judgment, 7 May 1997

Tadić (IT-94-1), Appeals Chamber Judgment, 15 July 1999

Vasiljević (IT-98-32), Trial Chamber Judgment, 29 November 2002

7.2.3. Det Internationale Tribunal for Rwanda (ICTR)

Akayesu (ICTR-96-04), Trial Chamber Judgment, 2 September 1998

Bagilishema (ICTR-95-01A), Trial Chamber Judgment, 7 June 2001

Kayishema et al. (ICTR-95-1-A), Trial Chamber Judgment, 21 May 1999

Mpambara (ICTR-01-65), Trial Chamber Judgment, 11 September 2006

Niyitegeka (ICTR-96-14), Appeals Chamber Judgment, 9 July 2004

Rutaganda (ICTR-96-03), Trial Chamber Judgment, 6 December 1999

Semanza (ICTR-97-20), Trial Chamber Judgment, 15 May 2003

7.2.4. Den Internationale Straffedomstol (ICC)

Bemba (ICC-01/05-01/08), Pre-trial Chamber II, Decision Pursuant to article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the prosecutor against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009

Katanga et al. (ICC-01/04-01/07), Pre-trial Chamber I, Decision on the Conformation of the Charges, 30 September 2008

Katanga et al. (ICC-01/04-01/07), Trial Chamber II, Judgment Pursuant to article 74 of the Rome Statute, 7 March 2014

7.3. Litteratur

7.3.1. Bøger og artikler

Akahavan, Payam (2012): *Reducing Genocide to Law: Definition, Meaning and the Ultimate Crime*, Cambridge University Press

Ambos, Kai: *What does 'intent to destroy' in genocide mean?* i *International Review of the Red Cross* (2009), vol. 91, no. 876, s. 833-858

Aust, Anthony (2010): *Handbook of International Law*, 2. udg., Cambridge University Press

Bassiouni, Mahmoud Cherif (2011): *Crimes against Humanity – Historical Evolution and Contemporary Application*, Cambridge University Press

Bassiouni, Mahmoud Cherif: *International Crimes: Jus Cogens and Obligatio Erga Omnes* i *Law and Contemporary Problems* (1996), vol. 59, no. 4, s. 63-74

Blume, Peter (2020): *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Daniel, Bugge Thorbjørn: *Staters ansvar for folkeretsbrud* i Frederik Harhoff og Bugge Thorbjørn Daniel (red.) (2023): *Folkeret*, 2. udg., s. 321-362, Hans Reitzels Forlag

Fisher, Kirsten J.: *Purpose-based or knowledge-based intention for collective wrongdoing in international law?* i *International Journal of Law in Context* (2014), vol. no. 10, no. 2, s. 163-176, Cambridge University Press

Feldtmann, Birgit, Ulrike Fleth-Barten og Jesper Lindholm: *Menneskerettigheder* i Frederik Harhoff og Bugge Thorbjørn Daniel (red.) (2023): *Folkeret*, 2. udg., s. 567-622, Hans Reitzels Forlag

Fleth-Barten, Ulrike: *Juridisk metode i folkeretten* i Carina Risvig Hamer og Sten Schaumburg-Müller (red.) (2020): *Juraens verden*, s. 231-245, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Freedman, Rosa: *The Human Rights Council* i Frédéric Mégret og Philip Alston (red.) (2020): *The United Nations and Human Rights – A Critical Appraisal*, 2. udg., s. 181-238, Oxford University Press

Goldsmith, Katherine: *The Issue of Intent in the Genocide Convention and Its Effect on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide: Toward a Knowledge-Based Approach* i *Genocide Studies and Prevention: An International Journal* (2010), vol. 5, no. 3, s. 238-257

Harhoff, Frederik: *Bilæggelse af folkeretlige tvister* i Frederik Harhoff og Bugge Thorbjørn Daniel (red.) (2023): *Folkeret*, 2. udg., s. 363-378, Hans Reitzels Forlag

Harhoff, Frederik, og Birgit Feldtmann: *Retsforfølgning af internationale forbrydelser* i Frederik Harhoff og Bugge Thorbjørn Daniel (red.) (2023): *Folkeret*, 2. udg., s. 479-512, Hans Reitzels Forlag

Klabbers, Jan (2021): *International Law*, 3. udg., Cambridge University Press

Koskienniemi, Martti: *Hersch Lauterpacht and the Development of International Criminal Law* i *Journal of International Criminal Justice* (2004), vol. 2, no. 3, s. 810-825

Kreß, Claus: *The Crime of Genocide under International Law* i *International Criminal Law Review* (2006), vol. 6, no. 4, s. 461-502

Lemkin, Raphael (1944): *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation – Analysis of Government – Proposals for Redress*, Carnegie Endowment for International Peace

Mégret, Frédéric: *The Security Council* i Frédéric Mégret og Philip Alston (red.) (2020): *The United Nations and Human Rights – A Critical Appraisal*, 2. udg., s. 39-98, Oxford University Press

Mettraux, Guénaél (2019): *International Crimes, Law and Practice – Volume I: Genocide*, Oxford University Press

Mettraux, Guénaél (2020): *International Crimes, Law and Practice – Volume II: Crimes Against Humanity*, Oxford University Press

Sadat, Leila Nadya: *Crimes Against Humanity in the Modern Age* i *American Journal of International Law* (2013), vol. 107, no. 2, s. 334-377

Schaumburg-Müller, Sten: *Juridisk metode* i Carina Risvig Hamer og Sten Schaumburg-Müller (red.) (2020): *Juraens verden*, s. 19-92, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Schabas, William Anthony (2020): *An Introduction to the International Criminal Court*, 6. udg., Cambridge University Press

Schabas, William Anthony (2009): *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*, 2. udg., Cambridge University Press

Schabas, William Anthony: *International crimes* i David Armstrong (red.) (2009): *Routledge Handbook of International Law*, s. 268-280, Routledge

Schabas, William Anthony (2016): *The International Criminal Court – A Commentary on the Rome Statute*, 2. udg., Oxford University Press

Shaw, Malcolm Nathan (2021): *International Law* Shaw, 9. udg., Cambridge University Press

Triffterer, Otto: *Genocide, Its Particular Intent to Destroy in Whole or in Part the Group as Such* i *Leiden Journal of International Law* (2001), vol. 14, no. 2, s. 399-408

Vrdoljak, Ana Filipa: *Human Rights and Genocide: The Work of Lautherpacht and Lemkin in Modern International Law* i *European Journal of International Law* (2010), vol. 20, no. 4, s. 1163-1194

Wouters, Jan, Cedric Ryngaert, Tom Ruys og Geert De Baere (2018): *International Law – A European Perspective*, Bloomsbury Publishing

7.3.2. Rapporter mv.

Amnesty International: *Amnesty International Report of 2022/23 – The State of the World's Human Rights*, 27 March 2023

Amnesty International: *“Like We Were Enemies in a War”: China's Mass Internment, Torture, and Persecution of Muslims in Xinjiang*, 10 June 2021

Human Rights Watch: *“Break Their Lineage, Break Their Roots” – China's Crimes against Humanity Targeting Uyghurs and Other Turkic Muslims*, 19 April 2021

Information Office of the People's Government of Xinjiang Uyghur Autonomous Region: *Fight against Terrorism and Extremism: Truth and Facts*, August 2022

Verisk Maplecroft: *Human Rights Outlook Report 2021: Judicial independence under attack in 45 countries*, 18. November 2021

7.4. Hjemmesider og videoer

Link 1: [www.reuters.com <https://www.reuters.com/world/uk/uk-parliament-declares-genocide-chinas-xinjiang-raises-pressure-johnson-2021-04-22/>](https://www.reuters.com/world/uk/uk-parliament-declares-genocide-chinas-xinjiang-raises-pressure-johnson-2021-04-22/) (senest set den 15. december 2023)

Link 2: [www.reuters.com <https://www.reuters.com/world/europe/french-parliament-passes-motion-condemning-china-genocide-against-uyghurs-2022-01-20/>](https://www.reuters.com/world/europe/french-parliament-passes-motion-condemning-china-genocide-against-uyghurs-2022-01-20/) (senest set den 15. december 2023)

Link 3: [www.reuters.com <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AM2L3/>](https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AM2L3/) (senest set den 15. december 2023)

Link 4: [www.reuters.com <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-china-uyghurs-idUSKBN2AP2CI/>](https://www.reuters.com/article/us-netherlands-china-uyghurs-idUSKBN2AP2CI/) (senest set den 15. december 2023)

Link 5: [www.wsj.com <https://www.wsj.com/articles/u-s-declares-chinas-treatment-of-uyghur-muslims-to-be-genocide-11611081555>](https://www.wsj.com/articles/u-s-declares-chinas-treatment-of-uyghur-muslims-to-be-genocide-11611081555) (senest set den 15. december 2023)

Link 6: [www.un.org <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml>](https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml) (senest set den 11. december 2023)

Link 7: [www.vox.com <https://www.vox.com/2020/7/28/21333345/uyghurs-china-internment-camps-forced-labor-xinjiang>](https://www.vox.com/2020/7/28/21333345/uyghurs-china-internment-camps-forced-labor-xinjiang) (senest set den 11. december 2023)

Link 8: Vox: China's secret internment camps
<<https://www.youtube.com/watch?v=cMkHcZ5IwjU>> (senest set den 11. december 2023)

Link 9: Al Jazeera English: What's happening with China's Uighurs? | Start Here
<<https://www.youtube.com/watch?v=z9aLNxcokOE>> (senest set den 11. december 2023)

Link 10: www.politico.eu <<https://www.politico.eu/newsletter/china-watcher/damning-un-report-crimes-against-humanity-no-fan-of-gorbachev/>> (senest set den 11. december 2023)

Link 11: www.un.org <<https://www.un.org/en/genocideprevention/crimes-against-humanity.shtml>>
(senest set den 11. december 2023)

Link 12: www.icj-cij.org <<https://www.icj-cij.org/declarations>> (senest set den 11. december 2023)

Link 13: www.asp.icc-cpi.int <<https://asp.icc-cpi.int/states-parties>> (senest set den 11. december 2023)

Link 14: www.ohchr.org < <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index>> (senest set den 11. december 2023)

Link 15: www.ohchr.org < <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>> (senest set den 11. december 2023)